

POLICEJNÍ AKADEMIE ČESKÉ REPUBLIKY V PRAZE

FAKULTA BEZPEČNOSTNĚ PRÁVNÍ

Katedra soukromoprávních disciplín

Obchodní kupní smlouva

Bakalářská práce

Business purchase contract

Bachelor thesis

VEDOUCÍ PRÁCE

Mgr. Luboš Slavík

AUTOR PRÁCE

Martin Fedor

PRAHA 2022

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že předložená práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracoval samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem čerpal, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

V Praze 4. února 2022

Martin Fedor

Chtěl bych tímto poděkovat vedoucímu mé bakalářské práce Mgr. Luboši Slavíkovi, za odborné rady při zpracování této práce.

Anotace

Tato bakalářská práce „Obchodní kupní smlouva“ pojednává o právní úpravě kupní smlouvy, uzavírané mezi podnikateli. V první části jsou definovány závazkové vztahy a stručná charakteristika předchozích právních úprav. Druhá část je věnována charakteristice současné právní úpravy, tedy samotnému vymezení kupní smlouvy na věc movitou, jejímu vzniku, formě uzavření, podstatným náležitostem, vedlejším ujednáním doplněná o změny v rámci kupní smlouvy, které nastaly přijetím Nového občanského zákoníku. Poslední část je věnována nejčastějším typům porušení kupní smlouvy a jejich možných právních následků.

Klíčová slova:

kupní smlouva, nový občanský zákoník, občanský zákoník, obchodní zákoník, porušení smlouvy, následky porušení

Annotation

This bachelor's thesis "Business purchase contract" deals with the legal regulation of the purchase contract, concluded mainly between entrepreneurs. The first part defines the obligations and a brief description of previous legislation. The second part is devoted to the characteristics of the current legislation, the very concept of the purchase contract for movables, its origin, the form of conclusion, the essentials, ancillary arrangements supplemented by changes in the purchase contract, which occurred with the adoption of the New Civil Code. The last part is devoted to the most common types of breaches of the purchase agreement and their possible legal consequences.

Key words:

purchase contract, new civil code, civil code, breach of contract, consequences of the breach

Obsah

Úvod.....	7
1. Obchodní kupní smlouva	8
1.1 Rekodifikace Občanského a Obchodního zákoníku.....	9
1.2 Občanský zákoník č. 40/1964 Sb.....	10
1.3 Obchodní zákoník č. 513/1991 Sb.	10
1.4 Nový občanský zákoník č. 89/2012 Sb.	12
2. Kupní smlouva upravená Novým občanským zákoníkem	13
2.1 Vznik kupní smlouvy	14
2.2 Forma kupní smlouvy.....	16
2.3 Podstatné náležitosti kupní smlouvy	17
2.4 Předmět kupní smlouvy.....	17
2.5 Kupní cena.....	19
2.6 Povinnosti a práva prodávajícího	21
2.7 Povinnosti a práva kupujícího	21
2.8 Nabytí vlastnického práva od neoprávněného	22
2.9 Záruka jakosti.....	24
2.10 Nebezpečí škody na věci	25
2.11 Práva z vadného plnění	26
2.12 Vedlejší ujednání	26
2.12.1 Výhrada vlastnického práva	27
2.12.2 Výhrada zpětné koupě.....	28
2.12.3 Předkupní právo	28
2.12.4 Koupě na zkoušku	29
2.12.5 Výhrada lepšího kupce	30
2.12.6 Cenová doložka.....	30
2.12.7 Jiná vedlejší ujednání	31
2.13 Zánik kupní smlouvy	31
2.13.1 Řádné splnění	32
2.13.2 Započtení	33
2.13.3 Dohoda stran.....	34
3. Porušení smlouvy	35

3.1	Prodlení.....	36
3.1.1	Prodlení dlužníka.....	36
3.1.2	Prodlení věřitele.....	37
3.2	Vadné plnění.....	38
3.3	Následná nemožnost plnění.....	40
3.4	Závazkový delikt	41
3.5	Následky porušení smlouvy	42
3.5.1	Náhrada škody	43
3.5.2	Úroky z prodlení	45
3.5.3	Smluvní pokuta.....	46
3.5.4	Výpovědi smlouvy.....	48
3.5.5	Odstoupení od smlouvy.....	49
3.5.6	Zaplacení odstupného	50
	Závěr.....	51
	Seznam použité literatury.....	52

Úvod

Pro svou bakalářskou práci jsem si vybral téma obchodní kupní smlouva k věci movité. Představované téma mě zaujalo právě proto, že se jedná o jednu z nejvíce uzavíraných smluv mezi podnikateli, při jejichž podnikatelské činnosti. Dalším důvodem, proč jsem zvolil dané téma, byla potřeba bližšího porozumění zákonitost vzniku a především zániku smluv, neboť jako policista místního oddělení v Praze, se v rámci prověřování trestné činnosti stále častěji setkávám s problematikou porušování smluv.

Bakalářská práce se skládá ze tří samostatných kapitol. První kapitola pojednává o obchodních smlouvách mezi podnikateli před a po nabytí účinnosti nového občanského zákoníku spolu se stručnou charakteristikou předchozí a současné právní úpravy. Druhá kapitola je věnována samotnému vymezení kupní smlouvy dle současné právní úpravy. Definování podstaty kupní smlouvy, jejího vzniku, zániku, základních a vedlejších ujednání a zároveň také změn, které nastaly přijetím Nového občanského zákoníku, zaměřené na srovnání současné právní úpravy s právní úpravou předchozí. Závěrečná třetí kapitola je věnována vybraným druhům porušení kupní smlouvy, jakož i jejich možným následkům, které z porušení smlouvy mohou nastat.

Cílem bakalářské práce je porozumění a pochopení problematiky obchodních kupních smluv uzavíraných mezi podnikateli, zejména v otázkách jejího vzniku a zániku, a to za pomoci metod komparace, dedukce, opřené o získané informace z odborné literatury.

1. Obchodní kupní smlouva

Kupní smlouva představuje základní institut soukromého práva a lze jí v zjednodušené formě charakterizovat jako právní jednání nejméně dvou stran, které má za následek vznik právních závazků, které takto činí strany z vlastní vůle. Ve smyslu právního jednání tak hovoříme o projevu lidské vůle spočívající ve vyvolání právních následků. Historie kupní smlouvy sahá až do doby vzniku peněz jako platidel, jejíž uplatnění přetrvává dodnes. Již v římském právu rozlišovali a uplatňovali jednotlivé náležitosti kupní smlouvy. Koupí lze určit jako právní nástroj pro realizaci společenské směny (obchodu), jedná se tedy o synallagmatické, minimálně dvoustranné právní jednání, kterým je závazek prodávajícího předat kupujícímu předmět koupě a převést na něj vlastnické právo a závazek kupujícího předmět smlouvy převzít a uhradit za něj kupní cenu.¹

Pojem obchodní smlouva není zákonem nikterak definován. Pod tímto označením nalezneme sdělení, že se jedná o smlouvu mezi dvěma a více podnikateli při uskutečňování jejich podnikatelské činnosti. Jak již bylo řečeno v úvodu této kapitoly, smlouva představuje nečastější důvod vzniku závazků, v tomto případě obchodních závazků. Dle ust. § 1721 NOZ se závazkem rozumí právní vztah ve kterém má konkrétní osoba – věřitel právo na určité plnění, jako pohledávku od jiné konkrétní osoby – dlužníka a tento dlužník je povinen toto právo splněním dluhu uspokojit. Obchodním závazkem se má tak závazek, ve kterém jak na straně dlužníka, tak na straně věřitele stojí podnikatel v rámci své podnikatelské činnosti. Obchodní kupní smlouvy jsou sestavovány ze dvou, či více jednostranných právních jednání, mající za následek vznik, změnu nebo zánik práv a povinností, jejichž konkrétní obsah závazků je dán jednotlivým smluvním typem.²

¹ TICHÝ, Luboš, Petra Joanna PIPKOVÁ a Jan BALARIN. *Kupní smlouva v novém občanském zákoníku: komentář : [§ 2079-2183]*. V Praze: C.H. Beck, 2014. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-521-3, s. 2-4.

² ŠVARC, Zbyněk. *Základy obchodního práva po rekonstrukci soukromého práva*. 4., upr. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014. Vysokoškolské učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-504-3, s. 252 – 257.

1.1 Rekodifikace Občanského a Obchodního zákoníku

V roce 2014 došlo k významně změně v oblasti obchodních závazků, a to nabytím účinnosti Nového občanského zákoníku č. 89/2012 Sb. Do této doby byla kupní smlouva definována jak Občanským zákoníkem č. 40/1964 Sb. tak současně Obchodním zákoníkem č. 513/1991 Sb. Tento dualismus v minulosti činil v mnoha případech značné problémy. Občanský zákoník tak měl za sjednocení obchodních smluv pouze do jednoho kodexu, což mělo za následek dopad na oblast obchodních závazkových vztahů.³

Další zásadní změnou, která rekodifikací nastala, byla problematika obchodních společností a družstev, která byla upravována do té doby Obchodním zákoníkem. Po rekodifikaci se tak stala samostatným právním předpisem a to zákonem č. 89/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech.

Je důležité stručně charakterizovat jednotlivé předchozí právní úpravy, tedy Obchodní a Občanský zákoník pro získání ucelenějšího pohledu na problematiku obchodních kupních smluv jako takových. Zásadnějším důvodem je však skutečnost, že NOZ funguje na obecném principu zpětné neúčinnosti. Primárně v oblasti smluv má tak zákon zachovat práva a povinnosti nabytá účastníky v dobré víře v tehdejší právní stav. Ustanovení § 3028 NOZ tak zřetelně stanovuje, že se jimi řídí práva a povinnosti vzniklé, včetně práv a povinností z porušení smluv uzavřených a to před nabytím jeho účinnosti, tedy od 1.1.2014. Smlouvy, které byly uzavřené do tohoto data, se řídí dosavadními právními předpisy. Výjimkou jsou však smlouvy nájemní, které podléhají zvláštnímu režimu.⁴

³ DOHNAL, Jakub, Miroslav GALVAS a Jakub OLIVA. *Obchodní smlouvy*. V Praze: C.H. Beck, 2016. Právní praxe. ISBN 978-80-7400-489-6, s. 1.

⁴ DOHNAL, Jakub, Miroslav GALVAS a Jakub OLIVA. *Obchodní smlouvy*. V Praze: C.H. Beck, 2016. Právní praxe. ISBN 978-80-7400-489-6, s. 4-6

1.2 Občanský zákoník č. 40/1964 Sb.

Občanský zákoník, který nabil své účinnosti dne 1. ledna 1964, se vztahoval pouze na právní vztahy občanů navzájem a na vztahy občanů a tzv. socialistických organizací, pouze při uspokojování potřeb občanů. Občanský zákoník nebyl koncipován k regulaci podnikatelských vztahů. V dané době neobstála koncepce jednotné soukromoprávní úpravy majetkových vztahů občanského zákoníku a úprava některých vztahů související s podnikáním byla uvedena do obchodního zákoníku. Tento akt měl za následek vznik problému vzájemného vztahu těchto dvou předpisů. Z obecného hlediska se dalo uvést, že občanský zákoník se dal aplikovat na vztahy obchodně závazkové jen tehdy, pokud obchodní zákoník tyto vztahy neupravoval vůbec nebo jen jako speciální úprava. Občanský zákoník obsahoval devět částí a bezmála na devět stovek paragrafových znění.⁵

Občanský zákoník kupní smlouvu charakterizoval dle ust. § 588, *Z kupní smlouvy vznikne prodávajícímu povinnost předmět koupě kupujícímu odevzdat a kupujícímu povinnost předmět koupě převzít a zaplatit za něj prodávajícímu dohodnutou cenu*⁶

1.3 Obchodní zákoník č. 513/1991 Sb.

Nabyl své účinnosti 1. ledna 1992 a jeho přijetí přineslo výraznou systémovou změnu našeho právního řádu, jenž znamenalo rekonstrukci soustavy soukromoprávních předpisů. Byl veden jako speciální předpis vedle občanského zákoníku. Obchodní zákoník upravoval především vztahy mezi podnikateli. Vztah k občanskému zákoníku byl významný, neboť v případě nedostatečné speciální úpravy v obchodním zákoníku bylo možné na obchodně právní vztahy použít

⁵ KNAPPOVÁ, Marta, Jiří ŠVESTKA a Jan DVORÁK. *Občanské právo hmotné*. 4., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: ASPI, 2005, ISBN 97880735712761. s. 69-70.

⁶ SVEJKOVSKÝ, Jaroslav a kol. *Nový občanský zákoník: srovnání nové a současné úpravy občanského práva*. [Praha]: C.H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-423-0. s. 460,

občanský zákoník. Byl rozložen do čtyř částí, obsahující na osm stovek paragrafových znění.⁷

Obchodním zákoníkem byla kupní smlouva definována § 409 odst. 1 „*Kupní smlouvou se prodávající zavazuje dodat kupujícímu movitou věc určenou jednotlivě nebo co do množství a druhu a převést na něho vlastnické právo k této věci a kupující se zavazuje zaplatit kupní cenu*“.⁸

Závazkové vztahy Obchodního zákoníku a Občanského zákoníku byly členěny do několika kategorií a to na relativní obchody, absolutní obchody, fakultativní obchody a absolutní neobchody. Relativní obchody byly vztahy mezi podnikateli (obchodníky) při jejich podnikatelské činnosti, nebo podnikateli podnikající například se státem či státní organizací. Tento druh vztahů byl podmíněn principem formality podnikatelského statusu, tím, že byla dána podmínka podnikatelského statusu obou smluvních stran související s jejich podnikatelskou činností. V případě uzavírání smluvních vztahů mezi podnikatelem a státem či státní organizací, muselo jít pouze o podnikatelskou činnost pro uspokojení veřejných potřeb. Absolutní obchody, neboli typové obchody, jenž byly východiskem nedostatečné úpravy Obchodního zákoníku. Do této kategorie spadali vztahy taxativně uvedené v § 261 odst. 3 Obchodního zákoníku. Jednalo se o vztahy bez ohledu na povahu účastníků. Fakultativní obchody byly vztahy, pro které si účastníci písemně sjednali použitelnost obchodního zákoníku. Absolutní neobchody byly vztahy, které se řídily vždy Občanským zákoníkem, bez ohledu na povahu účastníků.⁹

⁷ PELIKÁNOVÁ, Irena. *Obchodní právo*. Praha: ASPI, 2005. ISBN 80-7357-062-9.

⁸ SVEJKOVSKÝ, Jaroslav a kol. *Nový občanský zákoník: srovnání nové a současné úpravy občanského práva*. [Praha]: C.H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-423-0. s. 460.

⁹ BEJČEK, Josef. *Obchodní závazky: Obecná úprava a kupní smlouva*. 2., aktual. a dopl. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1994. Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. ISBN 80-210-0601-3.

1.4 Nový občanský zákoník č. 89/2012 Sb.

Též nazývaný jako Nový občanský zákoník byl zaveden za účelem sjednotit veškeré ¹⁰soukromoprávní vztahy do jednoho kodexu. Základní předlohou jeho vzniku byl vládní návrh občanského zákoníku bývalého Československa z roku 1937 tvořen základními zásadami kodexu vycházející z respektu k středoevropskému právnímu myšlení, vytvoření srovnané právní úpravy s evropskou právní a kulturní konvencí a odstoupení od socialistického práva. Koncepčně s osnova NOZ inspirovala modernizační revizi rakouského všeobecného zákoníku občanského (ABGB) z roku 1811 a dále švýcarskou úpravou v tom smyslu, že nejprve se formulují obecná ustanovení společná pro všechny případy koupě. Následují ustanovení o koupi movitých věcí, odchylky vztahující se ke koupi nemovitých věcí a ustanovení o vedlejších doložkách v kupní smlouvě. Na závěr oddílu jsou připojena zvláštní ustanovení o prodeji v obchodě, které mají význam pro tzv. spotřebitelské právo. Obecná ustanovení sledují pojmové vymezení kupní smlouvy a řešení otázky určitosti kupní ceny, jakož i stanovení základních povinností stran, přičemž se zvláštní zřetel bere na problematiku spojenou s přechodem nebezpečí škody na věci.¹¹

Občanský zákoník je rozdělen do pěti částí a celkem obsahuje 3081 paragrafů.

Závazkové vztahy mezi podnikateli již nejsou definovány jako zvláštní kategorie, které by byly upraveny mimo účinnost a regulaci závazkového práva Občanského zákoníku. V současné době lze závazkové vztahy členit na oboustranné obchody (vztahy související s podnikáním, mezi podnikateli), jednostranné obchody (vztah mezi podnikatelem a spotřebitelem) nebo vztahy k veřejnoprávním svazům či korporacím.¹² Pojetí obchodního závazku lze chápat jako souhrn práv a povinností subjektů, zákonem definovaný jako vztah mezi věřitelem a dlužníkem při kterém vzniká právo na plnění (něco konat, něčeho se zdržet, něco dát).

¹⁰ Až na výjimky

¹¹ NEČAS, Petr; Jiří Pospíšil. *Důvodová zpráva k NOZ* (konsolidovaná verze). 2012, Nový občanský zákoník, s. 481.

¹² Nový občanský zákoník. Nový občanský zákoník [online]. Česká republika: Ministerstvo spravedlnosti ČR, ©2013–2015 [cit. 2021-6-26] Dostupné z <http://obcanskyzakonik.justice.cz>

2. Kupní smlouva upravená Novým občanským zákoníkem

Obecné vymezení kupní smlouvy je ukotveno v § 2079 -2084 zákona č. 89/2012 Nového občanského zákoníku, obsažené v oddílu druhém v hlavě druhé, čtvrté části, pododdílu prvním, jenž spadá do obecného ustanovení o koupi. Oddíl koupě je dále členěn na věci movité § 2084 – 2127, věci nemovité § 2128 – 2131, vedlejší ujednání při kupní smlouvě § 2132- 2157, zvláštní ujednání o prodeji zboží v obchodě § 2158 – 2174 a zvláštní ustanovení o koupi obchodního závodu § 2175 – 2183.

Samotnou definicí kupní smlouvy § 2079 je stanoven závazek prodávajícího předat kupujícímu předmět smlouvy a umožnit mu nabít k předmětné věci vlastnická práva a rovněž i závazek prodávajícího, spočívající v uhrazení kupní ceny a převzetí předmětu koupě.

Proto, aby se stala kupní smlouva platnou, musí obsahovat alespoň podstatné náležitosti, na kterých se smluvní strany dohodly. Smluvní strany vychází z principu smluvní autonomie a svobody, která jim umožňuje dohodnout se na jakémkoli obsahu smlouvy, pokud však obsah není v rozporu s kogentními ustanoveními právních předpisů.¹³

Na úvod je velmi důležité vymezit kupní smlouvu proti jí blízkým typům, kterými jsou smlouva o dílo a smlouva směnná. Oproti kupní smlouvě, ve které je předmět koupě prodávajícím poskytnut kupujícímu za peníze, se při uzavření směnné smlouvy stává věc protiplněním ve formě převodu vlastnického práva k jiné smluvené věci. V případě smlouvy o dílo hovoříme nikoli o převodu vlastnického práva k předmětu koupě, tak jak je tomu v kupní smlouvě, ale o předmětu, kterým je dílo, tedy o zhotovení určité konkrétní ujednané věci. Bližší rozdíly mezi těmito smluvními typy budou rozebrány v podkapitole Předmět koupě.

¹³ BEJČEK, Josef a Josef ŠILHÁN. *Obchodní smlouvy: závazky v podnikání*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-574-9, s. 225-226.

2.1 Vznik kupní smlouvy

Podstatou vzniku kupní smlouvy je vzájemná dohoda smluvních stran o obsahu smlouvy. Jedná se o projev autonomního právního jednání, jehož obsahem jsou vzájemná práva a povinnosti smluvních stran. Jelikož je smlouva především dvoustranný právní úkon, musí jejímu uzavření předcházet právní jednání jedné strany, tedy strany, která druhé straně činí návrh na uzavření smlouvy. Strana, která takto jedná, se označuje jako navrhovatel (oferta). Strana, které je návrh na uzavření smlouvy navrhovatelem doručen se nazývá oblát. Základní podmínka pro uzavření smlouvy je definována v ust. § 1731 a násl. NOZ a to tím, že z nabídky musí být zřejmé, že ten, kdo jí činí, má úmysl uzavřít určitou smlouvu s osobou, vůči níž nabídku činí. Další povinností pro uzavření smluvního vztahu je, aby nabídka obsahovala podstatné náležitosti smlouvy a musí z ní plynout vůle navrhovatele být smlouvou vázán, v případě jejího přijetí. V případě neurčité či nesrozumitelné nabídky, ze které nelze výkladem zjistit její obsah, hovoříme o nicotném právním jednání. Právní účinky nastávají od okamžiku doručení návrhu příjemci. Ze strany navrhovatele může dojít ke zrušení navrhované nabídky, aniž by měla právní účinky a to pokud je zrušení nabídky doručeno příjemci dříve nebo alespoň ve stejnou dobu spolu se zaslouanou nabídkou. Právní účinky přijetí návrhu obláta nastávají v okamžiku dojití navrhovateli. Rovněž i případné přijetí návrhu je možné odvolat za stejných podmínek jako u návrhu, tedy pokud dojde navrhovateli dříve nebo současně s přijetím.¹⁴

Zákon pamatuje na situace, ve kterých je návrh přijat se zpožděním. Běžně se v takovém případě má za to, že nebyl ze strany obláta přijat či byl odmítnut. Zákonem jsou v těchto případech stanovené dvě výjimky. První výjimka nastane, pokud i přes zpožděné doručení přijetí návrhu jej navrhovatel přesto přijme jako včasné. Druhá výjimka se týká situace, při které došlo vlivem přepravy zprávy o přijetí návrhu ke zpoždění a není navrhovatelem vyrozuměna osoba, které byl návrh určen, o zpoždění doručení, dojde k uzavření nepodmíněné smlouvy.

¹⁴ ŠVARC, Zbyněk. *Základy obchodního práva po rekonstrukci soukromého práva*. 4., upr. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014. Vysokoškolské učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-504-3. s. 257-258.

Do NOZ byla z Obchodní zákoníku převzata také možnost přejít návrhu a to akceptací faktickou (konkludentní) spočívající v přijetí nabídky samotným nabídnutím či poskytnutím plnění. Tato možnost je spojena především ze zavedené praxe mezi smluvními stranami.¹⁵

Jednání oferty či obláta musí být učiněny vážně, svobodně, určitě a srozumitelně, jinak nejsou jako právní jednání relevantní.

NOZ nově definuje, že nabídkou na uzavření smlouvy může být reklama či vystavené zboží. Tuto definici nalezneme v § 1732 odst. 2 v přesném znění „*Má se za to, že návrh dodat zboží nebo poskytnout službu za určenou cenu učiněný při podnikatelské činnosti reklamou, v katalogu nebo vystavením zboží je nabídkou s výhradou vyčerpání zásob nebo ztráty schopnosti podnikatele plnit*“¹⁶.

Reklama může být ofertou pouze za předpokladu splnění podmínek. První podmínkou je, aby reklama obsahovala návrh poskytnutí služby či doručení zboží. Určení ceny v nabídce je podmínkou druhou. Třetí podmínka stanoví, aby reklama měla přímou souvislost s podnikatelskou činností. Není potřeba, aby v návrhu bylo doslovně uveden návrh na doručení zboží, postačí, že z obsahu reklamy, právního jednání, plyne, že jde o nabídku. Typické pro vystavené zboží v prodejně. Důležitou podmínkou je, aby u tohoto vystaveného zboží byla uvedena jeho cena. Podmínkou dle § 1732 odst. 1 je, aby byla nabídka možno přijata jednoduchým způsobem. Udělení souhlasu k nabídce může být tak učiněno souhlasem v jakékoli formě. Pokud dojde k uzavření smlouvy na základě vystavené reklamy, vznikají pro podnikatele určitá omezení.¹⁷

Pojetí reklamy v minulosti i jako dnes plnilo funkci především informativní, sloužící k propagaci zboží či služeb. Toto konstatoval i Vrchní soud v Praze rozsudkem 3Cmo187/2007-137: „*zde soud popsal funkci reklamy jako stručné a na první pohled upoutávající sdělení, které se může vyznačovat i určitou mírou nadsázky či přehánění a může odkazovat i na další podrobné informace a způsob, jak je*

¹⁵ BEJČEK, Josef a Josef ŠILHÁN. *Obchodní smlouvy: závazky v podnikání*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-574-9, s. 44 – 48.

¹⁶ SVEJKOVSKÝ, Jaroslav a kol. *Nový občanský zákoník: srovnání nové a současné úpravy občanského práva*. [Praha]: C.H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-423-0. s. 380.

¹⁷ SVEJKOVSKÝ, Jaroslav a kol. *Nový občanský zákoník: srovnání nové a současné úpravy občanského práva*. [Praha]: C.H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-423-0. s. 380.

získat. Soud sdělil, že ten, kdo hodlá uzavřít určitou smlouvu, je reklamou pouze přilákán, ale ještě se nejedná o kontrakční proces“¹⁸

2.2 Forma kupní smlouvy

Při uzavření kupní smlouvy mohou smluvní strany využít principu liberálnosti, která spočívá v tom, že nabídka i přejetí nabídky může být učiněno jakoukoli formou (písemně či ústně). Záleží tedy pouze na smluvních stranách, jakou formu k uzavření smlouvy uijí. V případě, kdy jedna ze stran žádá uzavření smlouvy písemnou formou, musí dojít k písemnému formě. Byla-li kupní smlouva uzavřena písemnou formou, nevyžaduje se, aby další případná změna či samotné zrušení smlouvy bylo provedeno rovněž písemnou formou, pokud si tak strany neujednají. Naproti tomu Občanský zákoník kladl přehnaný důraz na právní jistotu a tuto možnost nenabízel a požadoval jakoukoli změnu rovněž v písemné formě, ačkoli si strany písemnou formu dohodly dobrovolně nad rámce zákona. V tomto se rozcházel s Obchodním zákoníkem, který pro potřeby podnikatelů umožnil větší pružnost a u písemně uzavřených smluv umožňoval změnu ústní. Samotné právní jednání smluvních stran může trpět vadami co do formálních náležitosti. Nemusí nutně jít o neplatné ujednání, pokud si smluvní strany vadu dodatečně zhojí. Jednotlivé náležitosti co do formální úpravy jsou obsaženy v ust. § 561 a nás. NOZ.¹⁹

Naproti výše uvedené liberální možnosti smluvních stran jsou výjimky, při kterých zákon výslovně vyžaduje písemnou formu. Tomuto tak je v případě zřizování či převodu vlastnických práv k nemovitosti, anebo kterým se takové právo mění či ruší.²⁰

¹⁸ DOHNAL, Jakub, Miroslav GALVAS a Jakub OLIVA. *Obchodní smlouvy*. V Praze: C.H. Beck, 2016. Právní praxe.. ISBN 978-80-7400-489-6. s. 44–45.

¹⁹ BEJČEK, Josef a Josef ŠILHÁN. *Obchodní smlouvy: závazky v podnikání*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-574-9, s. 48-49.

²⁰ SVEJKOVSKÝ, Jaroslav a kol. *Nový občanský zákoník: srovnání nové a současné úpravy občanského práva*. [Praha]: C.H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-423-0. s. 141.

Z důvodu právní jistoty v případě řešení možných budoucích sporů je vhodné upřednostňovat uzavření kupní smlouvy písemnou formou, oproti formě ústní.

2.3 Podstatné náležitosti kupní smlouvy

Aby mohla být kupní smlouva označena za platnou, musí obsahovat tzv. podstatné náležitosti. Podstatnými náležitostmi jsou:

- „určení předmětu koupě,
- závazek prodávajícího odevzdat předmět koupě kupujícímu,
- závazek prodávajícího umožnit kupujícímu nabýt vlastnické právo k předmětu koupě,
- závazek kupujícího převzít předmět koupě,
- závazek kupujícího zaplatit kupní cenu,²¹

Dohodou smluvních stran na podstatných náležitostech se stává smlouva platně uzavřená a povinností stran je se jimi řídit.

V následujících podkapitolách budou jednotlivé podstatné náležitosti blíže specifikovány.

2.4 Předmět kupní smlouvy

Definici předmětu kupní smlouvy nalezneme v ust. § 489 a násl. NOZ. V právním smyslu je věcí to, co je rozdílně od člověka a slouží k jeho potřebám, tedy je pro člověka užitečné.

Českým právním systémem se věc dělí na dvě hlavní skupiny a to na věc movitou či nemovitou. Nemovité věci nový občanský zákoník definuje jako: „*pozemky a podzemní stavby se samostatným účelovým určením, jakož i věcná práva k nim,*

²¹ ŠEVČÍK, Ludvík. *Vyznejte se v novém občanském zákoníku: nejběžnější životní situace z pohledu občanského práva*. Brno: BizBooks, 2013. ISBN 978-80-265-0071-1. s. 147.

a práva, která za nemovité věci prohlásí zákon“ naproti tomu zákon stručně definuje, že movité věci jsou všechny ostatní věci, které nejsou nemovité.

Věc je dále možné členit na hmotnou a nehmotnou. Hmotná věc má povahu samotného předmětu, se kterou lze manipulovat. Nehmotné věci bez hmotné podstaty a práva. Následně na zastupitelnou movitou, tedy věc, která je nahraditelná a nezastupitelnou, kterou nelze zcela nahradit jinou věcí stejného typu, typickým příkladem mohou být umělecká díla. Věc může být zužitelná určená ke spotřebě. Za hromadnou věc lze považovat soubor jednotlivých věcí, které tvoří celek a které náleží jedné osobě.

Věcí může být též ovládatelná přírodní síla jako např. elektrická energie. Zároveň NOZ definuje, že věcí není lidské tělo ani jeho části. Zvláštní postavení má živé zvíře, které rovněž nelze považovat za věc, neboť se jedná o živého tvora, nadaného smyslovým vnímáním. V právním smyslu se ustanovení § 494 NOZ na zvíře užije pouze obdobně a to v nezbytně nutném rozsahu, který neodporuje jeho povaze. I přesto, že je na živé zvíře pohlíženo jako na zvláštní předmět, který disponuje zvýšenou ochranou, není tím znemožněno, aby bylo pojato jako předmět soukromoprávních vztahů. Výjimkou jsou věci, které nemohou být předmětem koupě a těmito jsou osobní práva, řídičské nebo živnostenské oprávnění. Povinností je, aby předmět koupě byl v kupní smlouvě řádně identifikován.²²

Rovněž není rozhodující, zdali věc fakticky existuje či v budoucnu teprve vznikne. V tomto ohledu je nepodstatné, zda vlastnické právo k prodávané věci náleží prodávajícími nebo zda mu vznikne až v budoucnu.

Ve vztahu k věci, která má být v budoucnu teprve vyrobena je potřeba rozlišovat, zdali se bude jednat o smlouvu kupní či o smlouvu o dílo. Dle Marka je předmět koupě vymezen jako věc movitá. Je přitom rozhodující, v jakém stavu kupující předmět koupě nabyde. Vymezení, zda se jedná o činnost či zhotovení věci je rozhodující pro určení, zdali se jedná o kupní smlouvu či smlouvu o dílo. V případě činnosti se bude jednat o smlouvu o dílo, v případě zhotovení věci, je potřeba

²² TICHÝ, Luboš, Petra Joanna PIPKOVÁ a Jan BALARIN. *Kupní smlouva v novém občanském zákoníku: komentář : [§ 2079-2183]*. V Praze: C.H. Beck, 2014. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-521-3. s. 25–27.

rozlišit, kým byla opatřena podstatná část tvořící věc. Byla-li prodávajícím opatřena podstatná část věci, jedná se o smlouvu o dílo. Pokud však byla podstatná část věci opatřena kupujícím, jedná se o kupní smlouvu.²³

Převod movité věci byl v minulosti upravován jak obchodním, tak občanským zákoníkem, naproti tomu převod nemovité věci byl upravován pouze občanským zákoníkem. Novým občanský zákoník tak byl sjednocen převod jak movité, tak nemovité věci do jedné právní úpravy.

2.5 Kupní cena

Kupní cenou se rozumí protiplnění za převod vlastnického práva k předmětu koupě, nejčastěji bývá určeno v penězích. Výše ceny je závislá na smluvním ujednání stran, tak jako i místo, čas a způsob jejího uhrazení. Ke stanovení výše ceny může dojít několika způsoby a to určením pevné ceny, způsobem určení ceny, stanovením pevného základu ceny s možností pozdějšího zvýšení nebo snížení a poslední možností je uzavření smlouvy bez určení ceny. V případě, že si strany dohodnou a ujednají uzavření kupní smlouvy bez určení kupní ceny, užije se pro ustanovení kupní ceny pravidlu upravené v § 2085 odst. 2 NOZ.²⁴

Z praktického hlediska se doporučuje určení ceny. Tímto smluvní strany předejdou případným problémům s pozdějším určováním ceny. Uvedení pevné ceny se má za to, že se jedná o cenu finální.²⁵ Určením pevné ceny se věnoval Nejvyšší soud rozsudkem 24Cdo3278/2019 „*Směřovala-li vůle účastníků smlouvy k jejímu uzavření za jiných podmínek (za jinou cenu), než je ve smlouvě uvedeno, je uzavřená smlouva simulovaným úkonem a zastřeným úkonem je smlouva uzavírána za cenu, kterou účastníci mezi sebou skutečně dohodli. K jednání „naoko“ - k simulaci – tedy může dojít i tehdy, jestliže účastníci předstírají (simulují) uzavření písemné kupní smlouvy se sjednanou kupní cenou za předmět koupě,*

²³ MAREK, Karel. *Smlouva kupní*. [online]. bulletin-advokacie.cz [cit. 16.1.2022]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/smlouva-kupni>.

²⁴ LAVICKÝ, Petr. *Občanský zákoník: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2015. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-287-8. s. 41.

²⁵ DOHNAL, Jakub, Miroslav GALVAS a Jakub OLIVA. *Obchodní smlouvy*. V Praze: C.H. Beck, 2016. Právní praxe. ISBN 978-80-7400-489-6. s. 85-86.

ačkoliv se ve skutečnosti dohodli na zcela jiné kupní ceně (vyšší nebo nižší peněžité částce). Z toho vyplývá, že kupní smlouva o převodu nemovitosti je podle § 37 odst. 1 obč. zák. absolutně neplatná, jestliže v ní uvedená kupní cena neodpovídá kupní ceně skutečně sjednané mezi účastníky.“²⁶

Způsobem určení ceny se rozumí dohoda o výši ceny nebo o způsobu jejího určení, spočívající v zaplacení předmětu koupě ceny před převzetím nebo po něm ve výši požadované prodávajícím. Tímto je možné výši ceny měnit. V případě, kdy nedojde k dohodě a uvedení ceny ani jejímu způsobu určení, ale ze smlouvy bude patrné, že má být plněna za úplatu, bude ujednání o výši ceny obvyklé v době a místě uzavření smlouvy.²⁷

Splatnost ceny se určuje na základě smlouvy. Povinností kupujícího je uhradit kupní ceny aniž by byl ze strany prodávajícího k tomuto vyzván. Pokud dojde ke splacení kupní ceny před samotným předáním předmětu koupě, jedná se o zálohovou platbu. Platba může být hrazena i po předání předmětu koupě. V rámci obchodních závazků mezi podnikateli platí zvláštní úprava splatnosti, upravena v § 1963 NOZ. Touto úpravu je v prvním odstavci ustanovení stanovena lhůta splatnosti do třiceti dní, od doby doručení faktury, výzvu k úhradě, zboží či služby. Druhý odstavec tohoto ustanovení dává možnost splacení kupní ceny ve lhůtě delší šedesáti jedná dní a to pouze za předpokladu, že tak nebude vůči věřiteli hrubě nespravedlivé. Místo úhrady kupní ceny se odvíjí od smluveného ujednání v kupní smlouvě. Pokud není ve smlouvě ujednáno, užije se obecná úprava, popřípadě podpůrně místo, kterým je bydliště (sídlo) prodávajícího. Provedení úhrady kupní ceny je možné provést hotovostním či bezhotovostním způsobem. Bezhotovostní platba není nikterak limitována, co se do výše finanční částky týče oproti platbě hotovostní.²⁸

Zásadní změna oproti minulé právní úpravě Občanského zákoníku je, že cena již není podstatným ujednáním, bez kterého by nebylo možné uzavřít kupní smlouvu.

²⁶ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 27.3.2020 sp. zn. 24Cdo3278/2019.

²⁷ SVEJKOVSKÝ, Jaroslav a kol. *Nový občanský zákoník: srovnání nové a současné úpravy občanského práva*. [Praha]: C.H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-423-0. s. 462.

²⁸ Zákonem č. 251/2004 Sb., je limitována výši hotovostní platby na 270.000,-Kč.

2.6 Povinnosti a práva prodávajícího

Prodávající má dvě zákonné povinnosti a to odevzdat kupujícímu předmět koupě a umožnit mu nabytí vlastnictví k tomuto předmětu koupě. Za samotné odevzdání předmětu koupě se považuje okamžik, kdy prodávající ztrácí nad předmětem koupě kontrolu a tento se dostává do moci kupujícímu, čímž mu umožňuje nakládat s předmětem koupě.²⁹ Místo, způsob a okamžik předání předmětu koupě je závislé na konkrétním ujednání ve smlouvě. Smluvní strany si mohou dohodnout předání předmětu koupě a to prostřednictvím přepravního dopravce; při tomto je povinnost kupující splněna, jakmile dojde k předání předmětu koupě prvnímu přepravci a tím je umožněno kupujícímu vůči dopravci uplatnit práva z přepravní smlouvy. Rozdílné tomu je v případě, kdy kupujícím je spotřebitel, který si sám volí dotyčného dopravce, kdy předání předmětu koupě je splněno až poté, co bylo spotřebiteli dopravcem doručeno.

Povinností prodávajícího je nejen odevzdat předmět koupě kupujícímu v souladu se smlouvou, ale je povinen mu poskytnout též doklady vztahující se k předmětu koupě, sloužící k jeho užívání a nutných k převzetí.

2.7 Povinnosti a práva kupujícího

Rovněž jako v případě prodávajícího má kupující dvě povinnosti. První povinností je převzetí předmětu koupě, druhou je uhrazení kupní ceny. Obě tyto povinnosti jsou protipólem povinností prodávajícího. Kupující není povinen uhradit kupní cenu, pokud mu nebylo umožněno si předmět koupě prohlédnout. Účelem tohoto zákonného ustanovení, které nalezneme v § 2119 NOZ, je ochránit kupujícího, kterému je prohlídkou umožněno ujistit se, zda předmět koupě splňuje smluvené parametry a následně za něj uhradit kupní cenu. Možnost neuhrazení kupní ceny

²⁹ LAVICKÝ, Petr. Občanský zákoník: komentář. Praha: C.H. Beck, 2015. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-287-8. s. 47.

se však nevztahuje na případy, kdy si smluvní strany ve smlouvě dohodli způsob předání předmětu koupě, který možnost prohlédnutí neumožňuje.

Ve vztahu k uplatnění možných práv je vhodně zmínit také dvě zákonné úpravy, které v rámci vzájemných obchodních vztahů nemohou podnikatele při své činnosti využít, respektive se domáhat neplatnosti či neúčinnosti smluv. Je tomu dáno z důvodu, že u podnikatelů jakožto profesionálů, je předpoklad jejich profesionálního chování, znalého právního jednání a především hodnoty prodávané věci. Prvním případem je neúměrné zkrácení ve vztahu k ceně protiplnění dle § 1793 NOZ, při hrubém nepoměru plnění, ve kterém se podnikatel nemůže domáhat zrušení smlouvy. Druhým případem je lichva dle § 1796 NOZ, ve kterém se podnikatel nemůže dovolávat neplatnosti smlouvy, pokud někdo zneužije jeho tísně, nezkušenosti, rozrušení, rozumové slabosti, ve vztahu k slíbenému majetkovému plnění, které je v hrubém nepoměru.³⁰

2.8 Nabytí vlastnického práva od neoprávněného

Změnu, kterou přináší NOZ, je větší důraz na ochranu kupujícího proti prodávajícímu. Oproti předchozí úpravě může být nabytí vlastnického práva k movité věci na veškeré smluvní typy, ne však pouze na kupní smlouvu ale i například smlouvu darovací.³¹

Základní zásadou *nemo plus iuris* Občanského zákoníku, bylo nabytí vlastnické práva k věci možné pouze od vlastníka věci, avšak v rozporu s touto zásadou bylo možné nabytí vlastnictví od neoprávněného dědice dle ust. § 486. Naproti tomu Obchodní zákoník umožňoval na základě kupní smlouvy nabytí vlastnického práva dle ust. § 446, ke zboží od osoby, jenž není opravdovým vlastníkem. Tato dvojkoľejnost bylo odbornou veřejností považována za protiústavní, avšak Ústavní soud se s tímto názorem neztotožňoval. NOZ tak zrušil tuto dvojkoľejnost a zavedl

³⁰ BEJČEK, Josef a Josef ŠILHÁN a kol. *Obchodní smlouvy: závazky v podnikání*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-574-9. s. 18-21.

³¹ ŠEVČÍK, Ludvík. *Vyznejte se v novém občanském zákoníku: nejběžnější životní situace z pohledu občanského práva*. Brno: BizBooks, 2013. ISBN 978-80-265-0071-1. s. 152.

nabytí od neoprávněného v generální klauzuli bez rozdílu pro nepodnikatele a podnikatele.³²

První možností nabytí vlastnické práva od neoprávněného, které umožňuje současná právní úprava, je ukotvena v ust. § 984 NOZ, a to od osoby, která je zapsaná jako vlastník ve veřejném seznamu, ačkoli již vlastníkem skutečně není. Získání vlastnického práva je podmíněno splněním řadou podmínek, kterými jsou:

- skutečný stav neodpovídá stavu zapsanému ve veřejném seznamu,
- k nabytí došlo na základě úplatného právního jednání,
- dobrá víra nabyvatele,
- vlastnické právo bylo nabyto od osoby uvedeného ve veřejném seznamu jako vlastník.³³

Za splnění těchto podmínek se stává nabyvatel novým vlastníkem, i přesto, že převodce ve skutečnosti vlastníkem nebyl. Tento způsob nabytí vychází z principu právní jistoty a dobré víry osob, které pokládají údaje obsažené ve veřejném seznamu za pravdivé.³⁴

Druhou možností nabytí vlastnického práva od neoprávněného, je k věcem movitým nezapsaných ve veřejném seznamu. V současné právní úpravě NOZ, nalezneme ve zvláštním pododdílu, taxativně vymezené v § 1109 – 1113.

Zákonným ust. § 1109 NOZ je možné nabýt vlastnické právo k věci, za předpokladu, že jde o věc získanou, nezapsanou ve veřejném seznamu a především nabytou v dobré víře, pokud k nabytí došlo:

- *ve veřejné dražbě,*
- *od podnikatele při jeho podnikatelské činnosti v rámci běžného obchodního styku,*

³² SPÁČIL, Ondřej. *Nabývání od neoprávněného*. Bulletin advokacie. Praha. Česká advokátní komora. 2014.

³³ DOHNAL, Jakub, Miroslav GALVAS a Jakub OLIVA. *Obchodní smlouvy*. V Praze: C.H. Beck, 2016. Právní praxe. ISBN 978-80-7400-489-6. s. 94-95.

³⁴ DOHNAL, Jakub, Miroslav GALVAS a Jakub OLIVA. *Obchodní smlouvy*. V Praze: C.H. Beck, 2016. Právní praxe. ISBN 978-80-7400-489-6. s. 94-95.

- za úplatu od někoho, komu vlastník věc svěřil,
- od neoprávněného dědice, jemuž bylo nabytí dědictví potvrzeno,
- při obchodu s investičním nástrojem, cenným papírem nebo listinou vystavenými na doručitele, nebo
- při obchodu na komoditní burze.³⁵

Ochrana vlastnického práva je dále upravena v ust. § 1110 NOZ a to pro případy, kdy je v dobré víře získána za úplatu použitá věc a to od podnikatele, který s použitými věcmi běžně obchoduje (může se jedna o mobilní telefon v zastavárně, věc v obchodě se starožitnictvím). Prokáže-li následně vlastník, že mu předmětná věc byla odcizena či ji pozbyl ztrátou, je současný nabyvatel povinen mu tuto věc vrátit, avšak do lhůty tří let od doby, kdy k samotnému odcizení či ztrátě došlo. Stejně pravidlo se užije i v případech, kdy k nabytí movité věci došlo za jiných okolností, například od podnikatele, který neobchoduje s použitými věcmi.

Zákonem jsou dále stanoveny výjimky, pro které neplatí výše uvedená zákonná ustanovení § 1109 - 1112. Jedná se tak o věci movité uvedené v ust. § 1113 NOZ, zejména o investiční nástroje, cenné papíry, věci nabyté ve veřejné dražbě, v dražbě při výkonu rozhodnutí nebo při provádění exekuce prodejem movitých věci, listiny vystavené na doručitele nebo o věci nabyté při obchodu na komoditní burze.³⁶

2.9 Záruka jakosti

Zárukou jakosti je definován závazek prodávající vůči kupujícímu k předmětu koupě, kterým prodávající deklaruje, že předmět koupě bude po určitou dobu způsobilý k jeho obvyklému účelu užívání, tedy k účelu, pro který byl sjednán, nebo že si po dobu tohoto užívání zachová obvyklé vlastnosti. Smluvní strany si

³⁵ SVEJKOVSKÝ, Jaroslav a kol. *Nový občanský zákoník: srovnání nové a současné úpravy občanského práva*. [Praha]: C.H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-423-0. s. 251-252.

³⁶ SVEJKOVSKÝ, Jaroslav a kol. *Nový občanský zákoník: srovnání nové a současné úpravy občanského práva*. [Praha]: C.H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-423-0. s. 251-252.

mohou ujednat odlišnou délku záruční doby vůči vztahu k prohlášení o záruce. V případě rozporu však platí nejdelší z nich. Rozdílné tomu může být tak v případě uvedení záruční doby rozdílné oproti záruční době uvedené na obalu předmětu koupě. Zde má přednost záruční doba smluvena. Doba záruky je započata odevzdáním předmětu koupě kupujícímu, pokud však si strany dohodli odeslání předmětu koupě, začíná záruční doba běžet od okamžiku doručení předmětu koupě do smluveného místa určení.³⁷ Rozdílná lhůta počátku záruční doby je v případě uvedení předmětu koupě do provozu třetí osobu. Po doručení předmětu koupě kupujícímu, je jeho povinností do tří týdnů umožnit uvedení předmětu koupě do provozu. Začátek záruční lhůty je tak stanoven k době, při které k uvedení předmětu koupě do provozu došlo. Pro uplatnění záruky z jakosti je nezbytné o této skutečnosti informovat prodávající.³⁸

2.10 Nebezpečí škody na věci

Pojem nebezpečí škody na věci není v zákoně nikterak konkrétně specifikován, lze jej chápat jako možné riziko důsledků plynoucích se zničení, ztráty, poškození či jakéhokoli znehodnocení věci.³⁹

Nebezpečí škody na věci je spjato s okamžikem, při kterém dochází k převzetí věci kupujícím od prodávajícího. Do tohoto okamžiku je zodpovědný za stav věci prodávající. Převzetím věci tak nebezpečí škody přechází na kupujícího. Nebezpečí škody na věci přechází na kupující také za situace, kdy si kupující věc nepřevzal, ačkoli mu ze strany prodávajícího bylo umožněno s věcí nakládat a věc mu byla k převzetí nabídnuta. V případě, kdy vlastnické právo k věci nabude kupující před samotným převzetím věci, přechází na kupujícího rovněž nebezpečí škody, avšak prodávající má povinnost věc uschovat a opatrovat ji. Dle ust. § 2406 NOZ, náhradu vynaložených výdajů nutných v souvislosti s úschovou věci, je kupující povinen prodávajícímu uhradit. Nebezpečí ze škody na věci na kupující přechází

³⁷ Pokud nedojde k smluvnímu určení místa, aplikuje se zákonné ustanovení § 1955 NOZ.

³⁸ SVEJKOVSKÝ, Jaroslav a kol. *Nový občanský zákoník: srovnání nové a současné úpravy občanského práva*. [Praha]: C.H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-423-0. s. 468.

³⁹ LAVICKÝ, Petr. *Občanský zákoník: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2015. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-287-8. s. 88.

rovněž v případech, kdy má převzít věc od třetí osoby, a to od okamžiku, kdy mu bylo umožněno s věcí nakládat. Jinak tomu nebude ani v situaci, kdy prodávající předá věc přepravci, popřípadě prvnímu přepravci v místě určené kupní smlouvou. Povinnost uhradit kupujícím kupní cenu se váže i na situace, kdy po přechodu nebezpečí škody na věci vznikla škoda na věci. Od této povinnosti je však kupující zproštěn, pokudliže poškození věci bylo způsobené porušením povinnosti prodávajícího.⁴⁰

2.11 Práva z vadného plnění

Ve výčtu shora uvedených obecných ustanoveních v případě kupní smlouvy na věc movitou, jsou jimi v poslední řadě, práva z vadného plnění. Zákonnou úpravu nalezneme v § 2099 – 2112 NOZ.

Samotnému pojmu vadného plnění, následných možných práv a povinností z nich plynoucích bude blíže specifikováno v kapitole 3. Porušení kupní smlouvy – Vadné plnění.

2.12 Vedlejší ujednání

Jak již bylo zmíněno, kupní smlouva může obsahovat celou řadu vedlejších ujednání, které doplňují podstatné náležitosti a jsou důležité pro obsah práv a povinností smluvních stran. Tyto vedlejší ujednání se nacházejí v Občanském zákoníku v § 2132 až § 2157. V níže uvedené části budou postupně uvedeny a rozebrány jednotlivá vedlejší ujednání.

⁴⁰ SVEJKOVSKÝ, Jaroslav a kol. *Nový občanský zákoník: srovnání nové a současné úpravy občanského práva*. [Praha]: C.H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-423-0. s. 538.

2.12.1 Výhrada vlastnického práva

Podstatou vedlejšího ujednání vlastnického práva je skutečnost, že v okamžiku předání věci, případně okamžikem účinnosti smlouvy, pokud se tak smluvní strany dohodli, prodávajícímu, vznikají vlastnická práva kupujícího k dané věci, aniž by došlo k úplnému zaplacením kupní ceny. Tím je upravená možnost prodávajícího se dohodnout s kupujícím a posunout okamžik nabytí vlastnického práva k věci. Vlastnické právo nabývá kupující až úplným zaplacením kupní ceny. Výhrada vlastnického práva má charakter především motivovat kupujícího k uhrazení kupní ceny v co možném nejkratším čase a tím mu umožnit nabít vlastnická práva k dané věci.

Občanský zákoník umožňuje sjednat výhradu vlastnického práva k věcem nemovitým. Nejčastěji dochází k ujednání výhrady vlastnického práva u koupě věci na splátky. Tuto možnost předpokládá i NOZ a přináší speciální úpravu, díky které má prodávající právo odstoupit od smlouvy, pokud se kupující zpozdí s uhrazením ujednané části kupní ceny. Pokud je vlastnictví k věci podmíněno uhrazením kupní ceny ve splátkách a kupující se zpozdí se splacením ujednané splátky, jejíž výše splátky nepřesahuje desetinu kupní ceny, nedisponuje prodávající právem odstoupit od ujednané smlouvy a žádat vrácení věci. Jedná-li se o věc (předmět koupě) zapsanou ve veřejném seznamu, je dána výhrada vlastnického práva vůči třetím osobám, jen byla-li do tohoto seznamu zapsána. Zápisem do veřejného seznamu je předcházení možného naložení věcí způsobem neslučitelným kupujícího s vlastnictvím prodávajícího.⁴¹

Přesto, že ze strany kupujícího nedojde k zaplacení kupní ceny a není kupující vlastníkem věci, je povinen věc chránit před poškozením, zničením či ztrátou a zároveň má právo věc užívat běžným způsobem. Současně již v této době má právo užívat věc běžným způsobem a přivlastnit si plody a užitky, aniž by kupujícímu vedle kupní ceny uhradil i další protiplnění.⁴²

⁴¹ NOVOTNÝ, Petr et al. *Smluvní právo*. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada Publishing, 2017. Právo pro každého (Grada).. ISBN 978-80-271-0609-7. s. 120–121.

⁴² TICHÝ, Luboš, Petra Joanna PIPKOVÁ a Jan BALARIN. *Kupní smlouva v novém občanském zákoníku: komentář : [§ 2079-2183]*. V Praze: C.H. Beck, 2014. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-521-3. s. 280–282.

2.12.2 Výhrada zpětné koupě

Tímto ujednáním vzniká možnost prodávajícího zavázat kupujícího, vrátit předmět koupě zpět prodávajícímu oproti vrácení kupní ceny. Povinností kupujícího je vrátit prodávajícímu věc v nezhoršeném stavu. Dále kupující odpovídá za stav této věci a v případě, že dojde k vzniku škodu na této věci ať už běžným opotřebením či zásadní změnou věci k horšímu, je jí povinen uhradit. V tomto směru prodávající nedisponuje právem na náhradní plnění. Pokud kupující vrátil prodejci věc v nezhoršeném stavu a věc vylepšil, má právo na vynaloženou náhradu.

Současná právní úprava nevyžaduje zvláštní formu, nejedná-li se o ujednání o zpětné koupi nemovitosti, která musí mít písemnou formu.

V případě, že se strany nedohodnou při sjednání smlouvy o lhůtě, po kterou je možné využít ujednání zpětné koupě, využije se ust. § 2137 NOZ. U movité věci je dána lhůta, pro kterou má právo kupující žádat vrácení věci tři léta, u nemovité věci je to lhůta desetiletá.⁴³

2.12.3 Předkupní právo

Podstatu předkupního práva vznik povinnosti dlužníka (osobě povinné z tohoto ujednání) prvotně nabídnou předmět koupě a to předkupníkovi (oprávněné osobě z tohoto ujednání) ke koupi, pro případ, kdyby se rozhodl prodat předmět koupě jiné osobě, kterou zákon definuje jako koupěchtivého. Možností smluvních stran je sjednat předkupní právo i na jiné způsoby zcizení předmětu koupě jako je například směna či darování. V případě neexistence reálného určení předkupníka taková povinnost nevzniká.

Předkupní ujednání lze sjednat jak v souvislosti vzniku kupní smlouvy, tak i mimo ní. Případná právní vymahatelnost za nesplnění ujednaných podmínek, kdy dlužník nenabídnul předmět koupě předkupníkovi, vzniká vymahatelnost až

⁴³ TICHÝ, Luboš, Petra Joanna PIPKOVÁ a Jan BALARIN. *Kupní smlouva v novém občanském zákoníku: komentář : [§ 2079-2183]*. V Praze: C.H. Beck, 2014. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-521-3. s. 280-282.

v okamžiku uzavření kupní smlouvy mezi dlužníkem a koupěchtivým. Možností je ujednat předkupní právo jako právo věcné, kdy tímto se předkupní právo přeneso i na nástupce druhé strany, jenž věc nabylo. Pokud nabude nástupce druhé strany, je povinný nabídnout předkupníkovi předmět koupě za stejných podmínek, kterými byl vázán jeho předchůdce. Předkupník má právo nabídnutou věc odmítnout, čímž mu jeho právo předkupní nezaniká. Dlužník (prodávající) učiní vůči předkupníkovi nabídku s uvedením veškerých podmínek. Při učinění nabídky je vyžadováno zveřejnění obsahu smlouvy uzavřené s koupěchtivým (zamezení přehnaných nároků dlužníka vůči koupěchtivému). Dojde k uzavření smlouvy mezi dlužníkem a předkupníkem, za podmínek stejně dohodnutých mezi dlužníkem a koupěchtivým.

Při ujednání může dojít k stanovení lhůty, po kterou je předkupník povinen uhradit kupní cenu. Pokud tak předkupník neučiní, předkupní právo zanikne. Lhůta uhrazení kupní ceny je osmidenní v případě nabídky k věci movité a tři měsíční v případě nabídky k věci nemovité. Tyto obecné lhůty se užijí v případě, kdy nedojde k určení lhůty pro zaplacení kupní ceny.⁴⁴

2.12.4 Koupě na zkoušku

Při uzavření kupní smlouvy s ujednáním o koupě na zkoušku, kupuje kupující věc s podmínkou, že jí ve zkušební době schválí. V přídě, kdy danou věc kupující neschválí, odmítne, je povinen věc vrátit zpět prodávajícímu. Zkušební dobou se myslí lhůta, kterou si mohou strany stanovit sami. V případě, kdy tato lhůta není stranami v kupní smlouvě definována, se využije zákonné lhůty, která je u movitých věcí tři dny a u nemovitých věcí jeden rok. Během této lhůty má kupující právo věc neschválit, vrátit prodávajícímu a žádat navrácení kupní ceny pouze za předpokladu, že věc vrátí ve stejném stavu, jako když věc přijmul.⁴⁵

⁴⁴ NOVOTNÝ, Petr et al. *Smluvní právo*. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada Publishing, 2017. Právo pro každého (Grada). ISBN 978-80-271-0609-7.

⁴⁵ ŠEVČÍK, Ludvík. *Vyznejte se v novém občanském zákoníku: nejběžnější životní situace z pohledu občanského práva*. Brno: BizBooks, 2013. ISBN 978-80-265-0071-1.

Koupě na zkoušku je podmíněna dvěma podmínkami a to odkládací a rozvazovací. Podmínka odkládací spočívá v tom, že kupující je povinen schválit zboží v dané lhůtě a tato podmínka vzniká teprve schválením zboží. Podmínka rozvazovací spočívá v převzetí věci kupujícím, který v dané zkušební době neinformoval prodávajícího o odmítnutí věci, má se za to, že věc schválil. K tomuto schválení postačí tak pouhá nečinnost kupujícího.⁴⁶

2.12.5 Výhrada lepšího kupce

Předposledním vedlejší ujednání je výhrada lepšího kupce, která dává značnou výhodu prodávajícímu, neboť ten má právo se rozhodnout o prodeji věci jinému kupci. Prodejce takto činí sám, na základě svého rozhodnutí. Samotné ujednání je nejvíce přínosné pro prodejce oproti ujednání o koupi na zkoušku, které je výhodnější pro samotného kupce. Rovněž i v tomto případě je stanovení lhůty, po kterou disponuje prodejce tímto právem dáným ujednáním v kupní smlouvě jako u koupě na zkoušku a u movitých věcí tři dny a u nemovitých věcí jeden rok a rovněž jsou zde podmínky odkládací a rozvazovací jako u výše uvedené ujednání o koupi na zkoušku.⁴⁷

2.12.6 Cenová doložka

Posledním vedlejším ujednáním je cenová doložka. Toto ujednání je určeno k regulaci ceny u kupní smlouvy. V případě tohoto ujednání, se kupní cena předmětu koupě pozmění dodatečně s přihlédnutím k výrobním nákladům. Pokud nedojde k určení konkrétních nákladů, dojde ke změně kupní ceny poměrnou částí k cenovým změnám základních surovin nutných k výrobě dané věci. Pro odstranění případných vzniklých komplikací je pro efektivnost měnové doložky vhodné uvést, které náklady jsou pro možnou změnu základní a též jejich poměr.

⁴⁶ BEJČEK, Josef a Josef ŠILHÁN a kol. *Obchodní smlouvy: závazky v podnikání*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-574-9

⁴⁷ NOVOTNÝ, Petr et al. *Smluvní právo*. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada Publishing, 2017. Právo pro každého (Grada). ISBN 978-80-271-0609-7.

Tento pojem se nazývá klouzavá doložka, jejíž specifikací je stanovení kritérií zhodnocování změn, ke kterým došlo po uzavření smluvního vztahu a jejich společným znakem je dát do souvislosti výši kupní ceny a případnou změnu cenových složek, výrobních nebo jiných nákladů. V praxi se nejvíce setkáme s cenami surovin, náklady na přepravu či náklady mzdové.⁴⁸

2.12.7 Jiná vedlejší ujednání

Smluvní vztahy si mohou dohodnout i jiné výhrady či podmínky mající povahu vzniku či zániku prav a povinnosti z kupní smlouvy. Tyto ujednané podmínky či výhrady však zaniknou do jednoho roku od účinnosti smlouvy, pokud je neuplatnil v této lhůtě ten, kdo je z výhrady nebo podmínky oprávněn.

2.13 Zánik kupní smlouvy

Jsou to právě právní skutečnosti, které mají za následek zánik závazku jako právního vztahu. Zánikem závazku přestávají být strany z původní právní skutečnosti zavázány. V případě výkladu zániku závazku je potřebné od něj odlišovat pouhou změnu závazku. Pokud ke stávající právní skutečnosti přistupuje nová, pozdější skutečnost, a následně obě dvě skutečnosti mají za následek další existenci závazku do budoucna, pak hovoříme o pouhé změně závazku. Pokud však ke stávající právní skutečnosti přistoupí nová skutečnost, která původní účinky skutečnosti zbavuje, pak hovoříme právě o zániku.⁴⁹

Zánik závazku můžeme členit a to na základě právních skutečností, které mohou být:

⁴⁸ DOHNAL, Jakub, Miroslav GALVAS a Jakub OLIVA. *Obchodní smlouvy*. V Praze: C.H. Beck, 2016. Právní praxe. ISBN 978-80-7400-489-6. s. 88.

⁴⁹ BEJČEK, Josef a Josef ŠILHÁN. *Obchodní smlouvy: závazky v podnikání*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-574-9, s. 191

- jednostranné právní jednání (splnění, výpověď, odstoupení od smlouvy, zaplacení odstupného),
- dvoustranné právní jednání (dohoda stran),
- právní události (smrt dlužníka či věřitele, dodatečná nemožnost plnění),
- právní skutečností (prodlení u fixní smlouvy),
- jiné skutečnosti.⁵⁰

Zánik závazku ve vztahu k věřiteli, zejména k jeho ekonomickému významu, který pro věřitele má, můžeme dělit na dva způsoby. První způsob je ten, kterým byl věřitel uspokojen. V případě uspokojení se vždy jedná o splnění smlouveného závazku a zpravidla započtení, které budou blíže rozebrány v následujících podkapitolách. Druhým způsob jsou veškeré další, při kterých nedošlo k uspokojení věřitele.⁵¹

2.13.1 Řádné splnění

Nejčastějším ukončením kupní smlouvy vzniká splněním všech povinností, které byly ujednány. Zákonem je tento způsob zánik závazku označován jako řádné plnění. Splnění závazku lze definovat jako jednání dlužníka, kterým učiní to, co od něj věřitel požaduje, a to ve smluvené nebo předepsané kvalitě, času, místě a množství. Tímto faktickým jednáním poskytne dlužník věřiteli plnění, v případě kupní smlouvy se tak jedná o dodání předmětu koupě. Proto, aby došlo k řádnému splnění, nestačí pouze samotné jednání dlužníka. Je zde nezbytné také jednání věřitele a to ve formě alespoň minimální součinnosti.⁵²

⁵⁰ ŠVARC, Zbyněk. *Základy obchodního práva po rekonstrukci soukromého práva*. 4., upr. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014. Vysokoškolské učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-504-3. s. 283.

⁵¹ BEJČEK, Josef a Josef ŠILHÁN. *Obchodní smlouvy: závazky v podnikání*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-574-9, s. 192

⁵² DOHNAL, Jakub, Miroslav GALVAS a Jakub OLIVA. *Obchodní smlouvy*. V Praze: C.H. Beck, 2016. Právní praxe. Str. 122 - 141 ISBN 978-80-7400-489-6, s. 141.

2.13.2 Započtení

Dalším způsobem, kterým lze dosáhnout zániku závazku je započtení neboli odpočet. Právní úpravu nalezneme v § 1982 – 1991 NOZ, jejíž využití je použitelné pro veškeré občanské právní vztahy, nikoli pouze pro vztahy obchodně právní. Principem samotného započtení je zánik dvou vzájemných pohledávek, uskutečněný současně. Pohledávka, proti které započtení směřuje, představuje způsob, kterým lze dosáhnout faktické vymožení této pohledávky. Tímto způsobem dochází k oboustrannému uspokojení věřitele, aniž by byly pohledávky splněny. Značnou výhodou samotného započtení je především zjednodušené vypořádání se vzájemnými dluhy. Započíst je možno pouze pohledávky do stejné výše a pouze ty, které jako způsobilé, je možné uplatnit před soudem. Započtení je možné realizovat jednak dohodou mezi smluvními stranami či pouze jednostranným právním jednáním, které může mít povahu oznamovací, tedy oznámení druhé straně. Zánik obou pohledávek se váže k okamžiku, kdy se staly pohledávky způsobilé k započtení, nikoli k době, kdy bylo učiněno oznámení o započtení. Specifickou možností v rámci započtení je postoupení pohledávky. Tento proces se využije, pokud proti pohledávce dlužníka neexistuje žádná protipohledávka, kterou by bylo možné započíst a je závislý na nalezení možného subjektu, tedy dalšího obchodníka, kterému je možné tuto pohledávku postoupit a který již vůči dlužníkovi jinou pohledávku vede a ten pohledávku započne. Tímto způsobem je možné dosáhnout prostředky, které by byly běžným vymáháním velmi náročné vynutit. Mezi další způsoby zániku závazků spadají případy, při kterých dochází ke splnutí dvou subjektů, tedy dlužník a věřitel se sejdou v jednu osobu například v důsledku dědění či fúze. Smrt dlužníka či věřitele má za následek rovněž zánik závazku, ale pouze ve vztahu závazkům, které jsou osobní povahy, tedy navázány na osobní vlastnosti věřitele či dlužníka. Absencí těchto vlastností se pohledávky a dluhy přecházejí na právní nástupce.⁵³

⁵³ BEJČEK, Josef a Josef ŠILHÁN. *Obchodní smlouvy: závazky v podnikání*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-574-9, s. 203–210.

2.13.3 Dohoda stran

Tento proces je především založen na autonomii vůle smluvních stran, a je tedy možné od smlouvy odstoupit pokud budou splněny podmínky, které si pro odstoupení smluvní strany dohodly. Právní úprava definuje nespočet případů, neboť každý uzavřený smluvní vztah má svou autonomní právní úpravu, pro odstoupení, zohledňující specifika, kterými se od sebe jednotlivé smluvní typy liší. Ačkoli smluvní strany disponují autonomní vůlí, jsou do jisté míry omezovány ve prospěch kogentních zákonných ustanovení.

3. Porušení smlouvy

V úvodu závěrečné kapitoly je třeba uvést definici porušení smlouvy v právním smyslu. Porušení smlouvy lze charakterizovat jako stav jiný, než je stav, který obsah smluvního závazku předpokládá, respektive předepisuje. Jedná se o situaci, při níž realita závazku zaostává za tím, co si strany ve smlouvě slíbily. Pro uzavírání smluv je nezbytné, aby obě strany obchodních závazků měly povědomí o tom, co smluvní straně hrozí, pokud smlouvu poruší a naopak co je možné od druhé strany požadovat, pokud smlouvu poruší ona. Samotné porušení tak vyplývá z jedné ze základních právních zásad, na které tkví soukromé právo, vyjádřené v § 3 odst. 2 písm. d) NOZ „*daný slib zavazuje a smlouvy mají být splněny*“.⁵⁴ Samotné porušení smlouvy může tak vzniknout z mnoha různých důvodů. V právní úpravě nenalezneme pojem porušení smlouvy jako celistvý konkrétní pojem, ale je dán různými druhy případů, ze kterého vyplývají různé druhy právních následků. Dle Šilhána existuje v české právním řádu mnoho kategorizací typů (forem) porušení smlouvy. Z hlediska intenzity dopadů závazkové praxe, je proto nejpraktičtější provázat systemizaci jednotlivých typů porušení smlouvy se systémem právních následků. Kategorizaci typů porušení smlouvy tak lze členit na:

- a) *nesplnění dluhů vůbec*, mezi které členíme prodlení a to jak na straně dlužníka, tak na straně věřitele a dále nemožnost plnění,
- b) *splnění dluhu vadně*, tedy vadné plnění,
- c) *porušení jiných povinností v rámci závazku* (závazkový delikt).⁵⁵

V praxi je nezbytné rozlišovat jednotlivé formy porušení na základě toho, jak závažné porušení způsobují. Současná právní úprava tak rozlišuje mezi podstatným a nepodstatným porušením smlouvy. Podstatné porušení smlouvy je přitom takové porušení povinností, o kterém porušující strana při uzavření smlouvy věděla či vědět musela, že druhá strana by smlouvy neuzavřela, pokud by toto

⁵⁴ ŠILHÁN, Josef. *Právní následky porušení smlouvy v novém občanském zákoníku*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-544-2. s. 3.

⁵⁵ ŠILHÁN, Josef. *Právní následky porušení smlouvy v novém občanském zákoníku*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-544-2. s. 43.

porušení předvídala. Nepodstatné porušení jsou tak veškeré zbylé případy. Podstatné porušení smlouvy tak představuje takové případy v kontextu daného závazku vztahu, kdy porušující strany by věděla, že protistrana by do vzájemného smluvního vztahu nikdy nevstoupila, pokud by takové porušení očekávala. Jedná se především o nenaplnění hlavního účelu závazku.⁵⁶

3.1 Prodlení

Jedná se o jeden z nejčastějších typů porušení smlouvy. Prodlení lze charakterizovat jako zdržení se s plněním, průtah či prodlevu. Samotnou právní úpravu nalezneme v § 1968 NOZ, zákonem stanovenou, že dlužník je v prodlení, pokud řádně a včas svůj dluh neplní. Jedná se tedy o trvajícím závazkový stav dlužníka, do kterého se dlužník dostane svým jednáním. Časově vymezeno je prodlení dobou po uplynutí řádného plnění, tedy po době splatnosti. Z obecného hlediska lze tak vyvodit, že počátek prodlení začíná následující den po dni splatnosti a ukončen je v okamžiku řádného splnění ujednaného závazku dlužníka. Po celou dobu prodlení je povinností dlužníka svůj dluh plnit a oprávnění věřitele to po dlužníkovy požadovat.⁵⁷

Prodlení může nastat jak ze strany dlužníka, tak ze strany věřitele.

3.1.1 Prodlení dlužníka

Dlužník je v prodlení pokud neplní řádně a včas. Vymezení této definice nalezneme v ust. § 168 NOZ. Dlužníkovy jednání spočívá například v otálení, meškání či zdržení se plnění. Řádné plnění je plnění bez vad a takové, které naplňuje dané požadavky plynoucí ze smlouvy či ze zákona.

⁵⁶ ŠILHÁN, Josef. *Právní následky porušení smlouvy v novém občanském zákoníku*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-544-2. s. 48-50.

⁵⁷ ŠILHÁN, Josef. *Právní následky porušení smlouvy v novém občanském zákoníku*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-544-2. s. 51-52.

Pokud ve smlouvě není přesně definován čas plnění, je možné užít zákonných pravidel či zcela nejobecnějšího pravidla, které stanoví, že pokud nedojde k ujednání mezi stranami, kdy má dojít k plnění, má věřitel možnost po dlužníkovy požadovat plnění ihned a dlužník je povinen jej splnit bez zbytečného odkladu. V rámci obchodních transakcí je vhodné zmínit také speciální úpravu regulující splatnost ceny implementovanou do českého práva evropskou směrnicí⁵⁸. Tato zásada lze využít pouze ve vztazích mezi podnikateli navzájem či mezi podnikateli a orgány veřejné moci. Samotná lhůta činí 30 dní, ve kterých je dlužník povinen splatit ujednanou cenu a tak to činit, aniž by byl ze strany věřitele k tomuto vyzván.

59

Ve vztahu k prodlení dlužníka existuje specifický institut, kterými jsou fixní závazky, jenž nalezneme v 1980 NOZ. Specifický je z toho důvodu, že je věřitelem přesně definována doba plnění a ze samotné smlouvy nebo z povahy závazku vyplývá, že věřitel nemůže mít zájem na opožděném plnění.⁶⁰ Pouze za splnění dvou zákonných podmínek, tedy specifikace přesné doby plnění a zároveň vyplývajícího fixního charakteru ze smlouvy či z povahy závazku, je možné využít režimu fixního závazku. Při porušení tohoto závazku nastávají jeho účinky přímo ze zákona, bez nutnosti činit jakékoliv dodatečné právní jednání ze strany věřitele.⁶¹

3.1.2 Prodlení věřitele

Tak jako dlužník, se v prodlení může ocitnout i věřitel. Oproti dlužníkovi, který se do prodlení dostává tím, že řádně neplní ujednaný závazek, věřitel se do prodlení dostává tím, že nepřijme nabídnuté řádné plnění či neposkytne dlužníkovi

⁵⁸ Směrnice 2011/7/EU o postupu proti opožděným platbám v obchodních transakcích

⁵⁹ ŠILHÁN, Josef. *Právní následky porušení smlouvy v novém občanském zákoníku*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-544-2. s. 75-76.

⁶⁰ SVEJKOVSKÝ, Jaroslav a kol. *Nový občanský zákoník: srovnání nové a současné úpravy občanského práva*. [Praha]: C.H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-423-0. s. 441.

⁶¹ BEJČEK, Josef a Josef ŠILHÁN. *Obchodní smlouvy: závazky v podnikání*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-574-9, s. 197-199.

součinnost potřebnou ke splnění dluhu. Tuto definici nalezneme v ust. § 1975 – 1976 NOZ.

Nepřijetí řádného plnění je prvním možným typem prodlení věřitele. Rovněž je věřitel povinen přijmout i jiné než řádné a včasné plnění, tedy plnění částečně a to v případech, neodporuje-li to povaze závazku nebo účelu smlouvy, pokud tento účel musel být dlužníkovy zřejmý. Specifickým případem nekonání věřitele, které má za následek prodlení, je nevydání potvrzení o splnění dluhu, tzn. kvitace. Na základě žádosti, kterou dlužník adresuje věřiteli, tento tak nekoná a tím se dostává do prodlení.

Otázkou neposkytnutí součinnosti se zabýval Nejvyšší soud, který dovedl: „*Je-li ke splnění dluhu za potřebí součinnost věřitele, je povinen jí poskytnout; v opačném případě se dostává do prodlení stejně jako v případě, že nabídnuté plnění přijmout odmítl*“⁶². Oproti nepřijetí prodlení, které je vázáno k okamžiku, kdy je plnění hotové a připraveno k vydání věřiteli, se neposkytnutí součinnosti váže na dobu realizaci plnění. Pokud věřitel vykoná vše proto, aby mohlo být řádné splněno ujednané, tedy splní svou povinnost tím, že poskytne potřebnou součinnost, případně přijme nabízené plnění, zaniká prodlení věřitele.⁶³

3.2 Vadné plnění

Jedná se o specifický typ porušení smlouvy, rozdílný oproti prodlení či nemožnosti plnění, zejména v to, že věřitel plnění převzal. Avšak nejedná se o řádné splnění, které smlouva vyžadovala. Zákonnou úpravu vadného plnění nalezneme v § 1914 NOZ. V prvním odstavci nalezneme, že ten kdo plní za úplatu, je zavázán plnit bez vad. Aplikací druhého odstavce vzniká příjemci právo z vadného plnění, pokud je splněno vadně. Vadně splnění spadá do kategorie tzv. pozitivního porušení smlouvy, tedy že dlužník svou smluvní povinnosti neporušil svou nečinností, ale

⁶² Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 25 Cdo 426/2000.

⁶³ ŠILHÁN, Josef. *Právní následky porušení smlouvy v novém občanském zákoníku*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-544-2. s. 85.

tím, že řádně nekonal, a nedošlo tak k naplnění požadavků, které vyplývají z obsahu závazku.⁶⁴

Vadou se rozumí jakákoli odlišnost proti plnění, které poskytnuto bylo a které poskytnuto mělo být. V právním smyslu lze vady kategorizovat na vady z pohledu odstranitelnosti, na odstranitelné, kdy je možné například vadu opravit a neodstranitelné, tj. odstranění vady je fyzicky nemožné. Dále se vady dělí na vady podstatné a nepodstatné, spočívající v způsobu porušení smlouvy. V případě podstatného porušení smlouvy má poškozená strana možnost od smlouvy odstoupit. Rovněž můžeme vady rozlišovat podle okamžiku jejich zjištění a to na vady skryté, zřejmé, zjevné. V neposlední řadě se jedná o dělení na vady faktické a právní. V kontextu právních vad hovoříme o plnění mající právní vadu, pokud k němu uplatňuje právo třetí osoba, o které nabyvatel věděl nebo vědět musel. Faktické vady členíme na kvalitativní, kterými se určuje konkrétní jakost věci a kvantitativní, které spočívají v nedostatku určitého předem ujednaného množství. Vyjma materiální vady se může jednat o vadu v čase plnění či o vadu v místě plnění. Specifické vymezení vadného plnění je vyjádřeno v ust. § 2099 odst. 1 NOZ, a to tak, že vadná věc je taková, která:

- nemá vlastnosti, které dle obsahu závazku má mít,
- za vadu se považuje i plnění jiné věci,
- za vadu se považují i vady v dokladech nutných pro užívání věci.⁶⁵

V případě že vadným plněním dojde k podstatnému porušení kupní smlouvy, má tak kupující ze zákona právo na to, aby mu byla dodána věc nová bez vady či v případě chybějící části věci také její zbývající část, dále má právo na opravu této vadné věci či nárok na přiměřenou slevu z kupní ceny a v poslední řadě je mu zákonem umožněno od smlouvy odstoupit.

V základním vymezení vadného splnění bylo definováno, že nutným znakem je přijetí plnění věřitelem. Je vhodné okrajově zmínit možnosti, kdy zákon ukládá

⁶⁴ BEJČEK, Josef a Josef ŠILHÁN a kol. *Obchodní smlouvy: závazky v podnikání*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-574-9. s. 214.

⁶⁵ ŠILHÁN, Josef. *Právní následky porušení smlouvy v novém občanském zákoníku*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-544-2. s. 108.

povinnosti přijmout plnění i s vadami a to zejména v případě smlouvě o dílo, zde je objednavatel povinen přijmout dílo i s určitými nedostatky. Oproti zákonnému ujednání se může jednat také o smluvní ujednání, ve kterém se kupující zaváže převzít věc i přesto, že bude mít nepodstatné vady, které však nebrání jejímu řádnému užívání. Avšak nejtypičtější jsou situace, kdy věřitel přímá plnění aniž by si vady všiml, či se jednalo o vadu skrytou anebo nebyl o vadě dlužníkem předem informován.⁶⁶

3.3 Následná nemožnost plnění

Při porušení smlouvy v důsledku následné nemožnosti plnění hovoříme o situaci, při které se dluh po vzniku závazku stává nesplnitelným, což má za následek zánik závazku pro nemožnost plnění. Plnění není nemožné, pokud lze za ztížených podmínek, s většími náklady, s pomocí jiné osoby nebo až po určené době dluh splnit. Okamžik nemožnosti plnění se váže na událost orientovanou v čase po vzniku závazku. Pokud by šlo o nemožnost plnění, která by nastala před vznikem závazku, jednalo by se o nemožnost plnění počáteční a na takovou smlouvu by se hledělo jako na absolutně neplatnou, neboť by byla uzavřena v rozporu se zákonem.⁶⁷ Jednání, které má za následek nemožnost plnění může být jak se strany dlužníka, tak ze strany věřitele. Mezi jednotlivé případy nemožnosti plnění patří situace naprosté nemožnosti, které spočívají v nemožnosti provedení určitého výkonu z důvodu jak fyzické tak teoretické možnosti, která odporuje stavu současné reality. Dle Šilhána může jít například o zrestaurování obrazu, který však již shořel. Odlišné je to z hlediska subjektivního. Pokud dlužník není schopen dluh splnit, je možné dluh splnit jinou osobu, kterou by dlužník k tomuto určil. Rozdílne tomu bude u specifických osobních závazků, jejichž případná činnost je svázaná na konkrétní osobu dlužníka či věřitele. V případě smrti, zrušení či ztrátě vlastností konkrétního subjektu nastává nemožnost plnění. Na straně dlužníka tomuto dojde, pokud měl takto konat osobně dlužník a není možné, aby plnění bylo provedenou

⁶⁶ ŠILHÁN, Josef. *Právní následky porušení smlouvy v novém občanském zákoníku*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-544-2. s. 110–114.

⁶⁷ SVEJKOVSKÝ, Jaroslav a kol. *Nový občanský zákoník: srovnání nové a současné úpravy občanského práva*. [Praha]: C.H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-423-0. s. 145.

jinou osobou pro specifické vlastnosti či schopnosti dlužníka. Smrtí věřitele plnění nezanikne za předpokladu, že plnění dluhu nebylo vázáno na konkrétní osobu věřitele. V tomto případě má právo na řádné plnění právní nástupce zemřelého věřitele. Dalším případem je nesplnění dluhu v případě zničení věcí, která měla být předmětem plnění. Za zničení se považuje faktický zánik, tedy nemožnost věc řádně užívat k jejímu účelu, nikoli pouze její poškození. V neposlední řadě je to nemožnost splnění v případě, kdy změnou právních předpisů je znemožněno dlužníkovi splnit ujednaný dluh. Typickým příkladem může být zákaz obchodu se specifickým zbožím.⁶⁸

O tom, že již není možné ujednaný dluh splnit, je povinen vyrozumět dlužník věřitele a to bez zbytečného odkladu. Pokud tak neučiní je povinen uhradit věřiteli škodu, která mu vznikla v důsledku neoznámení mu této skutečnosti.

3.4 Závazkový delikt

Závazkový delikt lze chápat jako zvláštní porušení ochranných a prevenčních norem, přímo spjatých s realizací konkrétního závazku. Hovoříme tedy o porušení obsahu smlouvy v kontextu dotčených norem. Každá ze stran vzájemného závazkového vztahu je povinna se řídit základními zásadami stanovenými platným právním řádem. Mezi tyto zásady patří především povinnost postupovat poctivě, s pečlivostí, zejména nezpůsobit bezdůvodnou újmu ať už smlouvou dotčeným stranám či jiným subjektům, či dle případných zjištěných okolností následným újmám předcházet. Dle Šilhána je typickým příkladem závazkového deliktu, jednání nasmlouvaného malíře, který v důsledku své neprofesionální neopatrnosti pokape barvou nábytek. Malíř tedy nejednal s příslušnou pečlivostí a porušil tím prevenční povinnost, očekávanou v jeho profesionálním jednání. Porušit ochranné normy může porušit nejen věřitel, ale také dlužník. Závazkové delikty nejsou omezeny pouze na dobu existence dluhové povinnosti, proto mohou nastat po

⁶⁸ ŠILHÁN, Josef. *Právní následky porušení smlouvy v novém občanském zákoníku*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-544-2. s. 90-101.

zániku splnění, neboť i poté je nejsou dotyčné subjekty zbaveny povinnosti dodržovat ochranné normy.⁶⁹

3.5 Následky porušení smlouvy

V případě následku porušení smlouvy hovoříme o jakékoli změně v právech a povinnostech smluvních stran, aktivovanou porušením smlouvy. Tato aktivace může mít za následek jak vznik sekundární, tedy další povinnosti, tak změnu již existujících povinností, nebo naopak naplnění či odpadnutí určité podmínky.⁷⁰

Pro aplikaci konkrétních následků porušení smlouvy je nezbytné určit jednotlivé formy porušení. Univerzální – tyto se mohou vázat k jakémukoli porušení smluvního závazku, nejtypičtěji jsou u náhrady škody či odstoupení od smlouvy. Naproti tomu existují následky specifické, které mohou nastat výhradně jen u některých speciálních forem porušení, zejména u zákonných institutů, jakými může být odstranění vady při vadném plnění, nebo úroky z prodlení jako následek při peněžitém prodlení. Je proto nezbytné jednotlivé následky porušení smlouvy vždy určit k jednotlivým typům porušení smlouvy, následně přiřadit k tomu odpovídající okruh následků, které mohou být za porušení aplikovány a v konkrétních případech zhodnotit, zdali jsou splněny zákonné či aplikační předpoklady.⁷¹

Rozlišovat je tak důležité, zdali se jedná o následky, které nastupují přímo ze zákona, tyto se ve smlouvě nemusí objevit, typické je náhrada škody, či které musí být ve smlouvě výslovně ujednány (smluvní pokuta).

⁶⁹ ŠILHÁN, Josef. *Právní následky porušení smlouvy v novém občanském zákoníku*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-544-2. s. 31-41.

⁷⁰ ŠILHÁN, Josef. *Právní následky porušení smlouvy v novém občanském zákoníku*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-544-2. s. 148.

⁷¹ ŠILHÁN, Josef. *Právní následky porušení smlouvy v novém občanském zákoníku*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-544-2. s. 152-153.

3.5.1 Náhrada škody

Dalším ze zákonných následků porušení smlouvy je odpovědnost za náhradu škody, kterou nalezneme ve čtvrté části: Relativní a majetková práva, hlavy třetí: Závazky z deliktů, NOZ a to v ust. § 2913. Tento následek nastane vždy, když dojde k porušení smlouvy a druhé straně vznikne škoda. Jelikož se jedná o zákonný následek, není potřebné jeho ujednání ve smlouvě a je možné ho užít při jakémkoli typu porušení smlouvy. Pro vznik povinnosti nahradit škodu jsou nutné tři předpoklady a to porušení smluvní povinnosti, vznik škody a příčná souvislost mezi nimi. Porušení smluvních povinností bylo definováno v úvodu této kapitoly. Ve vztahu k vzniklé škodě, tak může jít o skutečnou škodu a ušlý zisk. Skutečná škoda představuje snížení jmění poškozeného před událostí, která škodu způsobila. Události se rozumí okamžik, při kterém došlo k zásahu do majetkové sféry poškozeného. Naproti tomu ušlým ziskem rozumíme újmu, která nastala v důsledku škodné události a to poškozenému, který tak ztratil naději na možný zisk, tedy možnost rozmnožení svých majetkových hodnot. Posledním předpokladem pro vznik povinnosti nahradit škodu je příčná souvislost, která slouží k přičtení škody subjektu, který porušil určitou smluvní povinnost, prokáže-li se příčná souvislost mezi vzniklou škodou a porušením daných povinností.⁷²

Jak již vyplývá z názvu samotného následku, je jeho hlavním smyslem náhrada újmy způsobenou porušením smlouvy. Ustanovení § 2951 určuje, že: „*škoda se nahrazuje uvedením do předešlého stavu. Není-li to možné, anebo žádá-li to poškozený, hradí se škoda v penězích*“.⁷³

Smluvní strany si ve smlouvě mohou ujednat limit pro uhrazení vzniklé škody, tak jako způsob jejího hrazení. Zásadní limitace škody je tak závislá na určení konkrétního porušení vztahující se k jednotlivým povinnostem, popřípadě několika konkrétních vymezení povinností, či zda je škoda stanovena v souvislosti se smluvním vztahem jako celkem, nebo jeho částí. Může tak jít o nahrazení konkrétní smluvené částky, fixní částky, stanovené pevným limitem, poměrné

⁷² ŠILHÁN, Josef. *Právní následky porušení smlouvy v novém občanském zákoníku*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-544-2. s. 297-322.

⁷³ SVEJKOVSKÝ, Jaroslav a kol. *Nový občanský zákoník: srovnání nové a současné úpravy občanského práva*. [Praha]: C.H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-423-0. s. 664.

částky procentuální výši škody. Další možností je uvedení nepřímého způsobu určení, jakož i jinými instrumenty, oproti komplexnímu výčtu úpravy náhrady škody, mezi které řadíme například smluvní pokutu. Je možné sjednat libovolnou kombinaci výše uvedených možností, ve který lze různě limitovat odlišných povinností. Důkazní břemeno stojí na straně poškozeného, ten prokazuje, že k porušení smlouvy došlo, že vznikla škoda a že je mezi nimi příčinná souvislost. Sám poškozený by měl být konkrétní výši způsobené škody schopen vyčíslit.⁷⁴

Naproti tomu strana, která porušení smlouvy způsobila, má možnost určité obrany. Jedná se zejména o tzv. liberační důvody, které spočívají v možnosti prokázat, že dotyčný porušil své ujednané povinnosti nikoli z vlastního zaviněného jednání, ale protože nastala určitá objektivní překážka, kterou nemohl ovlivnit (nevznikla nezávisle na jeho vůli) a nepochází z jeho poměrů. Tuto překážku nebyl schopen před uzavřením smluvního vztahu předpokládat a nebyl schopen za použití veškerého svého úsilí překonat či odvrátit. Typickým příkladem je živelná pohroma. Druhou možností obrany je možnost poukázat na nepředvídatelný rozsah škody. Tento důvod může nastat v případě mimořádné události, kterou nemohl dotyčný při uzavření smlouvy předpokládat a rozsah škody je násobně vyšší, než tomu bývá v obdobných případech. Pokud by však objednavatel již při uzavření smlouvy sdělil dodavateli nadstandardní riziko škody, mohl tak dotyčný dodavatel uzpůsobit vůči zvýšenému riziku značnější úsilí. Z tohoto hlediska se hradí pouze škoda rozumně předvídatelná. Rovněž jako v případě, kdy jednání poškozeného by vedlo k přispění samotného vzniku poškození, včetně porušení jeho povinností, kterými mohl škodě zabránit či alespoň minimalizovat.⁷⁵

⁷⁴ ŠILHÁN, Josef. *Právní následky porušení smlouvy v novém občanském zákoníku*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-544-2. s. 333-348.

⁷⁵ BEJČEK, Josef, Josef ŠILHÁN a kol. *Obchodní smlouvy: závazky v podnikání*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Academia iuris (C.H. Beck). s. 279 – 280. ISBN 978-80-7400-574-9. s. 220-223.

3.5.2 Úroky z prodlení

Úroky z prodlení jsou zákonný následek nastupující zcela automaticky v případě prodlení dlužníka u peněžitých povinností. Tento následek nejčastěji nastává v případě neuhrazení ujednané kupní ceny. Právní úpravu nalezneme v ust. § 1970 NOZ. Plní funkci především sankčně- motivační, cílenou na budoucí jednání dlužníka, aby uhradil dlužnou částku včas a rovněž i funkci kompenzační, neboť umožňuje věřiteli získat alespoň část utrpěné újmy, která mu byla způsobena jednáním dlužníka, který řádně a včas neuhradil kupní cenu.⁷⁶ Úroky z prodlení jsou pojaty jako určitá procentní sazba z aktuální dlužné částky, která se obvykle uvádí jako roční. Určí se však pouze úsek, období, odpovídající trvání dluhu dlužníka. Pro výpočtový základ se užije dlužná jistina, která se však o nabyté úroky v průběhu již nezvyšuje. Vyjma tohoto ujednání je možné ve smlouvě sjednat i úroky z úroků, tzv. anatocismus. Prvním případem je tak, pokud si to strany ve smlouvě sami ujednají. V druhém případě pokud se jedná o úroky z pohledávky z protiprávního činu a to ode dne uplatnění u soudu a posledním případem, který se však týká dluhu spotřebitele, který si sám určí, že plní nejprve jistinu. Zákonné ustanovení § 1802 NOZ definuje, že pokud nedojde smluvními stranami k ujednání výše úroků z prodlení, užije se výše stanovená prováděcím předpisem nařízením vlády č. 351/2013 Sb. Tato úroková sazba odpovídá roční repo výši sazbě stanovenou Českou národní bankou pro poslední den kalendářního pololetí, které předchází kalendářnímu pololetí, v němž došlo k prodlení, zvýšené o osm procentních bodů. Výsledná roční sazba tak činí 8 % + repo sazbu České národní banky.⁷⁷ Úroková sazba je po celé období prodlení neměnná. Smluvní ujednání o výši úroků z prodlení bez pochyb nese s sebou značnou výhodu. Smluvní strany si mohou ujednat odlišnou úrokovou sazbu, než je zákonem daná. Výše úrokové sazby může být určena přímo jako procentuální sazba, například 0,5% z dlužné částky, ale i jako proměnlivá. Zásadní je však řešení v případě nepřiměřeně vysokých či naopak nízkých úroků. Pokud dojde k sjednání nízkých

⁷⁶ ŠILHÁN, Josef. *Právní následky porušení smlouvy v novém občanském zákoníku*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-544-2. s. 349.

⁷⁷ ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA [online]. cnb.cz [cit. 1.2.2022]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cato-kladene-dotazy/Jak-se-vyvijela-dvoutydeni-repo-sazba-CNB>.

úroků, které má za následek zhoršení postavení věřitele, má právo dovolávat se neúčinnosti dle ust. § 1972 NOZ. V případě nepřiměřeně vysokých úroku je to absence hranic, které by zákon definoval. Je nutné, vždy zohlednit konkrétní okolnost případu.⁷⁸ Úroky z prodlení se hradí ve stejné měně jako hlavní dluh.

Jelikož jsou úroky z prodlení majetkové právo, vztahuje se na ně obecná promlčecí doba a to tříletá. Začátek promlčecí doby započne jednorázově dnem, nikoli nově samostatně za každý nový den, prodlení. Po uplynutí promlčecí doby právo zaniká. Rozhodnutím Nejvyššího soudu, sp. zn. NS 31 Cdo 4291/2009 Sb., tak byla sjednocena judikatura týkající se nepromlčování úroků z prodlení jako celku.⁷⁹

Přijetím směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/7/EU o postupu proti opožděným platbám byla dne 1.7.2013 do Obchodního zákoníku zakomponována povinnost dlužníka uhradit kromě úroků z prodlení také pevnou částku ve výši 1200,-Kč a to nařízením vlády č. 351/2013 Sb.. NOZ výši paušální náhrady sám nezohledňuje a odkazuje na ust. § 1802, které nařízení vlády rovněž upravuje. Oproti povinnosti uhradit úroky z prodlení, které se mohou vztahovat i na nepodnikatele, je paušální náhrada pouze v ryze obchodních transakcích mezi podnikateli či ve vztahu podnikatele a veřejným zadavatelům.⁸⁰ Účelem směrnice bylo posílení práv věřitele a zamezení meškání dlužníka s platbami, tak jako získání náhrady nákladů spojené s vymáháním, v důsledku opožděných plateb.⁸¹

3.5.3 Smluvní pokuta

Jedním z utvrzovacích institutů je smluvní pokuta, která je upravena v ust. § 2048 až 2052 NOZ. Jedná se o hojně užívaný smluvní nástroj především v obchodních smlouvách jako sankce pro případné porušení smluvních povinností. Smluvní

⁷⁸ ŠAMAJ, Marek. *Úrok z prodlení a smluvní pokuta*. Právní prostor. Ostrava. 2015.

⁷⁹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR. sp. zn. 3 Cdo 4291/2009. ze dne 3. září 2009. [online]. Kraken.slv.cz[cit. 25. 1. 2022]. Dostupné z: <http://kraken.slv.cz/3Cdo4291/2009>.

⁸⁰ Výčet veřejných zadavatelů v zákoně. 134/2016 Sb., Zákon o zadávání veřejných zakázek

⁸¹ ŠILHÁN, Josef. *Právní následky porušení smlouvy v novém občanském zákoníku*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-544-2. s. 386-389.

pokuta neplní jen funkci utvrzovací, ale také funkci sankční, kompenzační či prevenční. Zákon nepožaduje povinnost ujednat smluvní pokutu písemnou formou, proto může být sjednána i ústně. Z praktického hlediska se doporučuje vždy ujednání písemnou formou. Pro případnou vymahatelnou smluvní pokuty je tak podstatné, aby byla smluvně sjednána. Dle Šilhavého nelze jí druhé straně oznámit například v upomínce či vyúčtování, pokud nemá oporu v ujednání stran.⁸²

Výše smluvní pokuty tak musí být určena přímo konkrétně anebo alespoň způsob jejího určení, neboť zákon nestanoví žádnou podpůrnou úpravu. Smluvní pokuta může být jak peněžitá, tak i nepeněžitá a dána jednorázovou částkou, opakující se stanovenou fixní částkou anebo jejich kombinací. Ačkoli je výše smluvní pokuty plně na uvážení smluvních stran, existují však určité limity smluvní svobody. Zde se jedná především o případy nepřiměřeně vysoké pokuty, která může být soudem na návrh dlužníka snížena. Ustanovení § 2051 NOZ stanoví, že je možné soudem smluvní pokutu snížit s přihlédnutím k hodnotě a významu zajišťované povinnosti a to až do výše škody vzniklé do doby rozhodnutí porušením té povinnosti, na kterou se smluvní pokuta vztahuje. Účelem této zákonné možnosti je tak postihnout možné případy, při kterých dochází k nadmíru tvrdým následkům, které se v konkrétním případě jeví jako neopodstatněné zejména, jeli to pro dlužníka nadmíru krutý postih a pro věřitele naopak příliš snadný zisk obohacení. Zásadní změnou oproti předchozí právní úpravě je fakt, že snížení je možné provést pouze na základě žádosti dlužníka. Při ujednání splatnosti smluvní pokuty mohou smluvní strany využít jednak zákonné obecné úpravy podle § 1958 odst. 2 OZ spočívající v uhrazení dluhu ihned poté, co věřitel dlužníka o to požádá. V takovém případě je dlužník povinen uhradit vzniklý dluh bez zbytečného odkladu. Druhou možností je smluvní ujednání závislé na vůli smluvních stran.⁸³

⁸² ŠILHÁN, Josef. *Právní následky porušení smlouvy v novém občanském zákoníku*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-544-2. s. 215-216.

⁸³ ŠILHÁN, Josef. *Právní následky porušení smlouvy v novém občanském zákoníku*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-544-2. s. 403-428.

Uhrazením smluvní pokuty nezaniká dlužníkovy povinnost vzniklý dluh splnit. Avšak smluvní strany si mohou ujednat, že smluvní povinnost zanikne v případě uhrazení smluvní pokuty. Takové ujednání má povahu odstupného.⁸⁴

Důležitou změnou je, že předchozí právní úprava vyžadovala výhradně peněžitou formu plnění, kdežto dle současné právní úpravy může dojít k sjednání i v jiné formě plnění. Smluvní pokuta nemusí mít pouze formu písemnou, jako tomu bylo v minulosti, ale postačí pouze ústní sjednání.⁸⁵

3.5.4 Výpovědi smlouvy

Jedná se o jednostranné právní jednání sloužící k ukončení smluvního závazku, zejména závazku uzavřených na dobu neurčitou, k jehož účinnosti postačí pouze oznámení druhé straně a pro ukončení závazku není již potřeba jejího souhlasu, avšak pro následné vyvolání důsledku z výpovědi plynoucí je nezbytné, aby byla protistraně doručena a protistrana se s ní seznámila. Forma podání výpovědi se odvíjí od ujednaných podmínek mezi stranami. Je nezbytné, aby z projevu vůle bylo zřetelné, že strana smlouvu vypovídá. Na první pohled se může zdát, že výpověď smlouvy splňuje stejné kritéria jako odstoupení od smlouvy, proto je potřeba uvést zásadní rozdíl mezi odstoupením a výpovědí smlouvy. Odstoupením zaniknou závazky jak budoucí tak minulé, tedy jako by nikdy nevznikly, naproti tomu výpovědí zaniknou pouze smluvní povinnosti a práva budoucí. K otázce nástupu účinku výpovědi smlouvy, lze uvést, že k němu dochází zásadně uplynutím výpovědní doby a to za předpokladu splnění dvou podmínek, kterými jsou řádné podání výpovědi a uplynutí výpovědní doby. Zákon ust. § 1999 NOZ stanoví obecnou dobu a to ke konci kalendářního čtvrtletí, ve kterém uplynou od podání výpovědi tři měsíce. Smluvním ujednáním je možné také ukončit závazek bez výpovědní doby.⁸⁶

⁸⁴ MAREK, Karel. *Smlouva kupní*. Bulletin advokacie. Praha. Česká advokátní komora, 2016.

⁸⁵ BEJČEK, Josef, Josef ŠILHÁN a kol. *Obchodní smlouvy: závazky v podnikání*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Academia iuris. (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-574-9. s. 279 – 280.

⁸⁶ ŠILHÁN, Josef. *Právní následky porušení smlouvy v novém občanském zákoníku*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-544-2. s. 468-472.

3.5.5 Odstoupení od smlouvy

Tak jako v případě výpovědi smlouvy, je odstoupení od smlouvy jednostranným právním jednáním bez nutnosti souhlasu druhé strany. Avšak oproti výpovědi jde o ukončení závažnější, zpravidla z dalekosáhlejšími následky, neboť závazek se zrušuje od samotného počátku tak i případné dlužné plnění z doby před účinností odstoupení doplněno být nemusí a nelze jej vymáhat. V případě poskytnutých plnění jsou strany povinny si je mezi sebou vypořádat, tak aby nedošlo k bezdůvodnému obohacení. Důležitým faktorem je především v bezúplatná povaha. Smluvní strana tak není povinna uhradit jakékoli poplatky, pokud ano, jedná se o institut odstupného. Účinnost odstoupení nenastane dříve, než bylo doručeno protistraně, která se s ním měla možnost seznámit. A rovněž i z obsahu musí být zřejmý projev vůle, ze kterého je možné dospět k závěru, že dotyčná strana hodlá od smlouvy odstoupit.⁸⁷

Zákonem jsou definovány případy, kdy je možné od smlouvy odstoupit. Prvním případem je stav, při kterém dojde k porušení smlouvy a to v podstatném porušení smluvní podmínky, jako je například prodlení či pokud nastane nemožnost plnění. Druhou možností, při které lze ze zákona odstoupit od smlouvy, je stav, kdy porušení ze smlouvy teprve hrozí. Tento stav nastává, pokud z chování jedné strany vyplývá, že dojde k podstatnému porušení smluvního vztahu a současně tato strana neposkytne přiměřenou jistotu. Rovněž jako z preventivních důvodů lze odstoupit, když má dojít k vzájemnému plnění stran, má právo jedna ze stran odmítnout plnit závazky do doby, než bude druhá strana připravena je plnit. Po skončení stanovené lhůty lze od smlouvy odstoupit. Třetí možností je odstoupení od smlouvy, a to bez udání důvodů v případech, kdy takto stanoví zákon. Hojně využíváno ve spotřebitelském prostředí.⁸⁸

⁸⁷ ŠILHÁN, Josef. *Právní následky porušení smlouvy v novém občanském zákoníku*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-544-2. s. 433-441.

⁸⁸ DOHNAL, Jakub, Miroslav GALVAS a Jakub OLIVA. *Obchodní smlouvy*. V Praze: C.H. Beck, 2016. Právní praxe. Str. 140 - 141 ISBN 978-80-7400-489-6.

3.5.6 Zaplacení odstupného

Jedná se o další možnost ukončení smlouvy. Podstatou je uhrazení konkrétní dohodnuté finanční částky, čímž je umožněno vyvázání se ze smluvního závazku dotčenou stranu. Ustanovení § 1992 NOZ definuje, že v případě, kdy si smluvní strany dohodnou zrušení závazku zaplacením odstupného, je závazek zrušen zaplacením jako v případě samotného odstoupení od smlouvy. Zaplacením odstupného, tím odstoupení od smlouvy, však nemá vliv, na již vytvořená práva třetích osob, a práv a povinností smluvních pokut. Zákon stanoví, že nelze zaplacením odstupného zrušit závazek, v němž tato strana přijala plnění druhé strany, byť jen z části, nebo straně druhé sama plnila. Konkrétní výše odstupného je závislá na vzájemné dohodě mezi smluvními stranami. Odstupné je tedy chápáno, jako peněžitá částka, zavazující k uhrazení jedné straně v případě úmyslu uzavřený smluvní vztah zrušit a takto může být užito pouze za splnění tří podmínek. První podmínkou je, že tato možnost bude ve smlouvě ujednána. Druhou podmínkou je povinnost uvedení výše odstupného. Třetí podmínkou je zaplacení a především oznámení oprávněné strany vůči druhé straně, že hodlá takto činit. Realizaci odstupného lze charakterizovat jako specifický způsob, určen především pro potřeby praktické potřeby obchodních vztahů, spočívající v jednostranném odstoupení od dané smlouvy, pokud dojde k zaplacení předem sjednané náhrady, jenž má za následek odškodnit druhou stranu.⁸⁹

Uhrazením sjednané částky tak dochází přímo ke zrušení závazku, což je důležitou změnou oproti Obchodnímu zákoníku, kde z odstoupení docházelo až po oznámení o odstoupení a oproti Občanskému zákoníku, kde k odstoupení docházelo k odstoupení a následné povinnosti uhrazení odstupného.⁹⁰

⁸⁹ DOHNAL, Jakub, Miroslav GALVAS a Jakub OLIVA. *Obchodní smlouvy*. V Praze: C.H. Beck, 2016. Právní praxe.. ISBN 978-80-7400-489-6. s. 144-145.

⁹⁰ ŠILHÁN, Josef. *Právní následky porušení smlouvy v novém občanském zákoníku*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-544-2. s. 474-475.

Závěr

Jsou to právě obchodní kupní smlouvy, které tvoří základní kámen v oblasti obchodních závazkových vztahů. V úvodní kapitole proto bylo povinností uvést samotné teoretické vymezení obchodních závazků v kontextu uzavírání kupních smluv mezi obchodníky. Druhá kapitola byla zaměřena na vymezení jak podstatných tak vedlejších náležitostí kupní smlouvy, bez jejichž znalostí není možné se v řešené problematice pohybovat. Závěrečná část této práce klade důraz na institut porušení smluvních povinností a možné řešení příslušných následků, zasahující do práv a povinností smluvních stran.

K zásadnímu okamžiku došlo nabytím účinnosti Nového občanského zákoníku, který sjednotil dosavadní právní úpravy obchodních závazkových vztahů do komplexního kodexu a tím tak zrušil dualismus, který byl představován jak občanským tak zároveň obchodním zákoníkem, jenž při samotné aplikaci činil značné problémy nejen samotným podnikatelům.

Cílem této bakalářské práce nebylo jen samotné pochopení a porozumění zákonitosti vzniku a zániku obchodních kupních smluv, ale také podání uceleného pohledu na problematiku kupních smluv uzavíraných mezi podnikateli, doplněnou o komparaci současné právní úpravy s právní úpravou předešlou, spočívající v uvedení nejdůležitějších změn, které tak nastaly.

Na závěr musím konstatovat, že mnou nabyté nové poznatky jistě najdou uplatnění nejen v rámci řešení běžných životních situací, ale především v životě profesním.

Seznam použité literatury

1. BEJČEK, Josef a Josef ŠILHÁN a kol. *Obchodní smlouvy: závazky v podnikání*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-574-9.
2. BEJČEK, Josef. *Obchodní závazky: Obecná úprava a kupní smlouva. 2., aktual. a dopl. vyd.* Brno: Masarykova univerzita, 1994. Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. ISBN 80-210-0601-3
3. DOHNAL, Jakub, Miroslav GALVAS a Jakub OLIVA. *Obchodní smlouvy*. V Praze: C.H. Beck, 2016. Právní praxe. ISBN 978-80-7400-489-6.
4. LAVICKÝ, Petr a Petra POLIŠENSKÁ. *Darování, koupě a směna*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. Judikatura k rekodifikaci. ISBN 978-80-7552-180-4.
5. LAVICKÝ, Petr. *Občanský zákoník: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2015. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-287-8.
6. NOVOTNÝ, Petr et al. *Smluvní právo. 2., aktualizované vydání*. Praha: Grada Publishing, 2017. Právo pro každého (Grada). ISBN 978-80-271-0609-7
7. ONDREJOVÁ, Dana. *Průvodce uzavíráním smluv po rekodifikaci*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Právo prakticky. ISBN 978-80-7478-962-5.
8. SELUCKÁ, Markéta et al. *Koupě a prodej: nový občanský zákoník, společná evropská právní úprava prodeje*. V Praze: C.H. Beck, 2013. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-471-1.
9. SVEJKOVSKÝ, Jaroslav a kol. *Nový občanský zákoník: srovnání nové a současné úpravy občanského práva*. [Praha]: C.H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-423-0.
10. ŠEVČÍK, Ludvík. *Vyznejte se v novém občanském zákoníku: nejběžnější životní situace z pohledu občanského práva*. Brno: BizBooks, 2013. ISBN 978-80-265-0071-1

11. ŠILHÁN, Josef. *Právní následky porušení smlouvy v novém občanském zákoníku*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-544-2.
12. ŠVARC, Zbyněk. *Základy obchodního práva po rekodifikaci soukromého práva*. 4., upr. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014. Vysokoškolské učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-504-3.
13. TICHÝ, Luboš, Petra Joanna PIPKOVÁ a Jan BALARIN. *Kupní smlouva v novém občanském zákoníku: komentář : [§ 2079-2183]*. V Praze: C.H. Beck, 2014. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-521-3.
14. TICHÝ, Luboš. *Obecná část občanského práva*. V Praze: C.H. Beck, 2014. Právní praxe. ISBN 978-80-7400-483-4.
15. TINTĚRA, Tomáš. *Závazky a jejich zajištění v novém občanském zákoníku*. Praha: Leges, 2013. Teoretik. ISBN 978-80-87576-75-5.

Odborné články

1. MAREK, Karel. Smlouva kupní. Bulletin advokacie. Praha. Česká advokátní komora, 2016.
2. Nečas Petr; Jiří Pospíšil. Důvodová zpráva k NOZ (konsolidovaná verze). 2012, Nový Občanský zákoník
3. SPÁČIL, Ondřej. Nabývání od neoprávněného. Bulletin advokacie. Praha. Česká advokátní komora, 2014.
4. ŠAMAJ, Marek. Úrok z prodlení a smluvní pokuta. Právní prostor. Ostrava. 2015.
5. ZUKLÍNOVÁ, Michaela. Definice právního jednání podle (nového) občanského zákoníku. Právní prostor. Ostrava. 2015.

Judikatura

Zákony:

Úplné znění zákona č. 40/1964 Sb., Občanský zákoník,

Úplné znění zákona č. 513/1991 Sb., Obchodní zákoník,

Úplné znění zákona č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník.

Rozhodnutí soudu:

Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 3 Cmo 187/2007-137,

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 24 Cdo 3278/2019,

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 25 Cdo 426/2000.

Internetové zdroje

1. ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA [online]. cnb.cz [cit. 1. 2. 2022]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cato-kladene-dotazy/Jak-se-vyvijela-dvoutydeni-repo-sazba-CNB>.
2. Kupní smlouva.[online]. epravo.cz. [cit. 10. 2 .2022]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/kupni-smlouva-4036.html>
3. MAREK, Karel. Oz v praxi – kupní smlouva. [online]. Bulletin-advokacie.cz. [cit. 15. 1 .2022]. Dostupné z:<http://www.bulletin-advokacie.cz/oz-v-praxi-kupni-smlouva>.
4. Nový občanský zákoník. Nový občanský zákoník [online]. Česká republika: Ministerstvo spravedlnosti ČR, © 2013–2015 [cit.26. 6 .2021]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/index.php/obecna-cast/obecne>.
5. Nový občanský zákoník a jeho dopad do systému soukromého práva. [online]. sagit.cz [cit. 8.2.2022]. Dostupné z: <https://www.sagit.cz/info/novy-obcansky-zakonik-a-jeho-dopad-do-systemu-soukromeho-prava>.

6. ONDREJOVÁ, Dana. Úprava okamžiku přechodu vlastnického práva a nebezpečí škody k předmětu smlouvy. [online]. bulletin-advokacie.cz.[cit. 1. 2. 2022]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/uprava-okamziku-prechodu-vlastnickeho-prava-a-nebezpeci-skody-k-predmetu-smlouvy>.
7. ŠIMKOVÁ, Eva. Odstoupení od smlouvy-v jakých případech je možné? [online]. Dostupný advokát.cz [cit. 13. 2. 2022]. Dostupné z:<https://dostupnyadvokat.cz/blog/odstoupeni-od-smlouvy>.
8. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 25 Cdo 426/2000. ze dne 31. srpna 20. [online]. Kraken.slv.cz[cit. 25. 1. 2022]. Dostupné z: <http://kraken.slv.cz/25Cdo426/2000>.
9. Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 4.12.2007, sp. zn. 3 Cmo 187/2007-137. [online]. Kraken.slv.cz.[cit. 25.1.2022]. Dostupné z: <http://kraken.slv.cz/23Cdo2749/2008>.
10. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 27.3.202,sp. zn. 24 Cdo 3278/2019. [online]. Kraken.slv.cz [cit. 25.1.2022]. Dostupné z: <http://kraken.slv.cz/24Cdo3278>.